

Bijeenkomst van 13 Februari 1920 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Gepens. Luitenant-Generaal J. DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Uit naam van het Bestuur heet ik U allen van harte welkom in deze bijeenkomst. Veel nieuws, wat de Vereeniging zelve betreft, kan ik U niet mededeelen; alleen, dat het Bestuur heeft moeten afzien van zijn voornemen om een afzonderlijken debatavond te houden, naar aanleiding van de voordracht van Professor DE LOUWER, omdat slechts van een paar personen eenige vragen zijn ingekomen, met verzoek die aan den Professor te willen overleggen, en andere leden zich niet voor het debat hebben aangemeld. Die vragen zijn Professor DE LOUWER toegezonden met de uitnoodiging ze te willen overwegen en, voor zooveel mogelijk, zijne meening daarover te willen mededeelen. Mocht uit deze wijze van behandeling een zoodanig resultaat verkregen worden, dat het van belang is de leden der Vereeniging daarmede in kennis te stellen, dan is het Bestuur voornemens een en ander te laten drukken en aan de leden te doen toekomen.

Het verheugt mij zeer, dat Overste Jhr. WITTERT bereid is geweest gevolg te geven aan het verzoek van het Bestuur, om hedenavond bij ons in te leiden het onderwerp, dat U op het convocatiebiljet is medegedeeld. De stellingen, welke de inleider zal behandelen, hebben ook op het convocatiebiljet vermelding gevonden, zoodat wij eenigszins voorbereid den spreker zullen kunnen aanhooren.

Ik geef thans het woord aan den heer WITTERT, tot het houden van zijne voordracht over:

„HET LEGER VAN HEDEN EN DAT IN DE NAASTE TOEKOMST, IN VERBAND MET DE LANDSVERDEDIGING”.

De heer WITTERT: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren! Toen ik, omstreeks het eind der maand December, door het Bestuur van deze Vereeniging werd aangezocht, eene lezing

te houden over legervorming en landsverdediging in de naaste toekomst, heb ik lang gearzeld alvorens die taak op mijne schouderen te nemen, niet alleen, omdat in verband met de groote onzekerheid waarin wij verkeeren omtrent datgene, wat ons de naaste toekomst brengen zal, het probleem op zich zelf reeds uiterst moeilijk is, doch ook omdat, zoowel in geschrift als in woord, tal van legervormers en legerhervormers hunne denkbeelden dienaangaande reeds ontwikkeld hadden.

Het zou den schijn geven, als vermeende ik eindelijk eene oplossing te hebben gevonden, die beter was dan al het reeds geleverde.

Bij nadere bespreking met het Bestuur bleek mij echter, dat het niet zoozeer de bedoeling was, om, zooals door de meesten was geschied, een stelsel te ontwerpen voor wat men zou kunnen noemen eene *min of meer verwijderde toekomst*, doch daarentegen te trachten, om, onmiddellijk aanpassende aan den tegenwoordigen toestand, na te gaan, wat er in de *allernaaste* toekomst zou kunnen of moeten geschieden, waarbij ik dus min of meer zou moeten uitgaan van hetgeen thans bestaat en rekening zou hebben te houden met het standpunt, dat in den allerlaatsten tijd door de Volksvertegenwoordiging ingenomen is. Daarbij zou dan tevens onder de oogen moeten worden gezien, of en in hoeverre partij zou kunnen worden getrokken van de in de oorlogsjaren gevormde reserve's aan geoefend personeel. Aangezien ik in de jaren 1914 tot en met 1917 bij het Algemeen Hoofdkwartier mij in hoofdzaak had moeten bezighouden met alles wat verband hield met het ontstaan en met het organiseeren der reserve-formatien, hare encadreering en groepeerings, enz. werd vermeend, dat ik wellicht mededeelingen kon doen omtrent de daarbij opgedane ervaring.

Een en ander was voor mij reden, het vereerende aanbod van het Bestuur te aanvaarden.

Ik neem dus het standpunt in, dat ik niet behoefte overwegen of wij vertrouwen zullen hebben in een Volkenbond en dus wellicht kunnen overgaan tot eene geheele of ge-

deeltelijke ontwapening, dan wel of wij den hoogst mogelijken graad van weerbaarheid zullen moeten trachten te bereiken, die onze financieele en personeele draagkracht ons toelaat, doch stel mij uitsluitend voor na te gaan, wat wij kunnen doen met het thans beschikbare, in afwachting, dat binnen niet al te langen tijd de toestand zich geteekend moge hebben en alsdan eene definitieve beslissing kan worden genomen.

Een tweede reden, die mij deed besluiten, de uitnoodiging van het Bestuur te aanvaarden, was de navolgende.

In de Handelingen van de Tweede Kamer trof ik in het Verslag der 33e Vergadering in de rede van den afgevaardigde BOMANS eenige uitlatingen aan, die ik, overzichtshalve den Heeren in haar geheel wil voorlezen.

Naar aanleiding van een gezegde van een ander afgevaardigde, die bepleit had, de toekomst der beroepsofficieren afdoende te verzekeren, sprak de heer BOMANS:

„Ik moet den Minister waarschuwen voor dergelijke woorden, want indien hij dien weg opging, zou bezuiniging wel eens tot hoogere uitgaven kunnen leiden.

Over die officieren zal ik straks nog iets zeggen en dan tevens de vraag stellen, of de Kamer wel reden heeft, zoo vriendelijk te staan tegenover dit korps blijkens de handelingen van de laatste dagen”.

en deed er verder op volgen:

„Geen invloeden van buiten, van geen officieren ook, noch van de zeemacht, noch van de landmacht, al ware het Generaal SNIJDERS zelf, moeten hier den doorslag geven. De 100 zijn zelf bevoegd tot oordeelen en dan zullen zij oordeelen in 'slands belang, maar met breder kijk op de dingen dan de laatste vergadering der landmacht-officieren blijk gaf te bezitten, dan zullen wij hier niet alleen laten wegen wat het leger behoeft, 200.000 of 400.000 man, maar wat het land, gelet op de tijdsomstandigheden, gelet op den breeden volkswil, gelet op orde en rust, aan minimum behoeft van offers, persoonlijke en geldelijke lasten, zoodat geen volksexplosie het quasi militair pronunciamiento

overdavere en het militair gesputter tot lachsucces verlage. Het juiste evenwicht worde hier gevonden.

Want, Mijnheer de Voorzitter, ik kom er tegen op, dat men in vele overzichten de 100 Kamerleden voorstelt als een hard werkende bende halfwas-democraten en protsige eigendunkelijke lieden, die wetens en willens de deskundige officieren overhoop loopen. Die officieren hebben zooeven een man omver geloopt, die wellicht breder kijk had op 's lands belang dan één hunner, zij zijn alweder bezig te ageeren tegen een man en een stelsel van hervorming, die om zijn hervorming het volk uit het hart gegrepen is. Juist deze Minister verdient onzen steun om de ontevredenheid, die hij ontketend heeft bij de officieren door zijn hervormingen. Het is, alsof men zegt: het gaat uit den kant van de Volksvertegenwoordiging, en niet dien der kaplaarzen-politiek, die onberekenbare gevolgen kan hebben. Wij hebben hier onzen eed in 's lands belang niet afgelegd om maar wat te sollen en te tolleren met 's lands belang, maar om te oordeelen met verdisconteerling van alle factoren, en wanneer wij hier weinig rekening houden met de adviezen der professoren in de militaire deskunde, is het, omdat die officieren slechts éézijdig enkele en wel militaire factoren in het algemeen probleem verwerken. De politiek is niet zoo eenvoudig als de soldatenschool en ook wij wenschen niet gehoord te worden".

Mijne Heeren. Indien ik hier deze bloemrijke rede aanhaalde, dan geschiedt zulks niet, om van de gelegenheid gebruik te maken, in deze vergadering den handschoen voor het officierskorps op te nemen, te meer niet daar het mij wil voorkomen, dat er voor de verbolgenheid van den geachten afgevaardigde eigenlijk geen reden bestond. In de eerste plaats werd beweerd dat in de vergadering dezer Vereeniging van 12 December de volksvertegenwoordigers gehoord waren geworden; ik heb echter in het Verslag der vergadering geene uitdrukking kunnen vinden, die tot deze beschuldiging aanleiding zou kunnen geven, tenzij als zoodanig worde aangemerkt de slotzin van de rede van den Generaal SNIJDERS, waar deze de hoop uitspreekt, dat in 's Lands

raadzaal de militaire vraagstukken met ernst zullen worden behandeld en dat men er niet zal huldigen de opvatting, „bezuiniging à tout prix”.

In de tweede plaats wordt aan het officierskorps verweten, dat het in zijne adviezen slechts de militaire factoren in het algemeen probleem verwerkt. Voorloopig in het midden latende of zulks het geval is, zoude ik toch willen doen opmerken, dat zulks eerst dan een verwijt zou verdienen, indien het niet bij *adviseeren* bleef, doch dat de militairen te *beslissen* hadden. Dit is echter niet het geval en was in casu ook niet het geval. Indien de Minister van Marine „omver geloopt” is, is dat dan door de officieren geschied? Wanneer door militairen de voorstellen van een Minister van Oorlog, van een militair standpunt bezien, wellicht worden afgekeurd, verdient zulks dan den naam van „ageeren tegen den man en tegen diens stelsel”?

Indien de heer BOMANS onze adviezen wantrouwt, is het alleszins begrijpelijk, dat hij zijne medeleden waarschuwt, zich door die adviezen niet te laten influenceeren, het uitbrengen van die adviezen echter behoefde nog geene reden te zijn voor zijn uitval.

Indien het door hem uitgesproken wantrouwen echter door de groote meerderheid der Volksvertegenwoordiging zou worden gedeeld, hetgeen ik ten zeerste zoude betreuren, dan rust op ons de plicht, na te gaan, of wij daartoe wellicht aanleiding geven en zoo ja, te trachten in dien toestand verbetering te brengen, opdat in gevallen, waarin wij vermeenen van voorlichting te kunnen of te moeten dienen, het geschokte vertrouwen weder worde hersteld.

Ik liet voorloopig in het midden of het juist is, dat wij, bij de bespreking van algemeene problemen, uitsluitend de militaire factoren verwerken.

Indien ik die vraag moest beantwoorden, dan zoude ik bijna geneigd zijn, zulks in bevestigenden zin te doen. Ik zoude daarmee niet willen zeggen, dat wij bij ons oordeel geen rekening houden met de andere, niet-militaire factoren, doch het wil mij wel eens voorkomen, dat wij aan die factoren niet die waardeering schenken, die zij verdienen,

o. m. als gevolg daarvan, dat wij dan komen op een gebied, dat niet het onze is en waarop wij dus niet deskundig zijn. Wij voeren die factoren wel aan, doch onderschikken ze aan de militaire factoren.

Naar mijne meening moeten wij, wanneer wij een advies uitbrengen over eene aangelegenheid van algemeenen aard, in hoofdzaak de *militaire zijde* van het vraagstuk bezien en zouden wij ons desnoods daartoe kunnen beperken, het aan de deskundigen op ander gebied overlatende, hunne eischen uit te spreken. Eene juiste slotsom zou dan tenslotte worden verkregen wanneer zij, die in hoogste instantie te beslissen hebben, de verschillende eischen in onderlinge overeenstemming brengen. Ik wil trachten, dit door enkele voorbeelden toe te lichten.

Indien wij, om *zuiver militaire redenen*, zooals b.v. de gewezen Opperbevelhebber dit in de vergadering van 12 December deed, betoogen, dat voor eene behoorlijke verdediging van ons land 400.000 man noodig is, wanneer wij vervolgens aangeven hoeveel artillerie, cavalerie enz., daarvoor noodig is, hoe die troepen aangevoerd en uitgerust moeten worden, welke tijd noodig is om in vredetijd die legermacht voor hare taak op te leiden, te vormen, en dientengevolge ten slotte tot eene hoeveelheid van financieele en personeele lasten komen, dan hebben wij *feitelijk als militair onze taak volbracht*; of die officers gebracht kunnen worden en of men ze moet of wil brengen zal door anderen moeten worden uitgemaakt.

Wanneer tot vorming van die krijgsmacht een contingent van bepaalde sterkte noodig is, dan zoude het ons totaal onverschillig moeten zijn, of die sterkte wordt verkregen door loting of langs een anderen weg, mits slechts de gekozen weg niet een dusdanige zij, dat daardoor de qualiteit van de krijgsmacht zou dalen.

In de vorige vergadering is door den Overste MERENS de gedachte geuit, het contingent in de eerste plaats te doen bestaan uit de meer gegoeden. Ik kan mij voorstellen, dat wij als militair dit ten zeerste zouden toejuichen en er zelfs op zouden aandringen, omdat wij daardoor vermoedelijk

een grooteren toevoer van intellectueelen zouden krijgen of omdat wij zouden verwachten, dat de meer gegoeden, waar het behoud van het land met hun eigen belangen samenvalt, beter zouden strijden; wij moeten echter als reden voor het inlijven dier categorie niet aanvoeren dat het billijk is, dat zij, die het meeste te verliezen hebben, ook de lasten der verdediging hebben te dragen; dat argument moet ons, militairen, koud laten.

Toen in '98 de persoonlijke dienstplicht werd ingevoerd, is dit voornamelijk geschied om redenen van sociale rechtvaardigheid, ook door ons militairen is dit argument naar voren gebracht; feitelijk hadden wij ons echter moeten beperken tot het argument, dat de persoonlijke dienstplicht noodzakelijk was om de intellectueelen in de gelederen te krijgen en aldus kaders te kunnen vormen. Hierop hadden wij het volle daglicht moeten doen vallen.

Ik wil daarmede niet zeggen, dat wij niet even goed als ieder Nederlander onze meening zouden mogen uitspreken over de niet zuiver-militaire factoren van een vraagstuk, doch vermeen, dat wij in het algemeen beter zouden doen, de militaire zijde der vraagstukken zoo goed mogelijk te beschouwen en scherp te doen uitkomen wat het militaire standpunt is en dan ook de militaire *noodzakelijkheid* doen blijken. Wanneer, om bij het straks gekozen voorbeeld te blijven, wij, om militaire redenen, betoogen, dat een leger van 400.000 man noodig is, en dat de oefentijd zooveel en zooveel maanden moet bedragen, en men weigert alsdan de daarvoor benoodigde gelden, of men wil dat de oefentijd korter zal zijn, of het contingent kleiner, of het dienstverband korter, dan moeten wij er de aandacht op vestigen en zulks met nadruk, dat bij inkrimping van den oefentijd de krijgsmacht in qualitatieven zin niet in staat zal zijn, hare taak te vervullen, en dat, indien het cijfer van 400.000 man niet bereikt wordt, wij in quantitatieven zin te kort zullen schieten en slechts een gedeelte van het land zal kunnen worden verdedigd.

Toen, door de aanneming der militiewet van 1901, het leger op een sterkte van 200.000 man was gebracht — de

militiewet van 1912 liet de legersterkte ongeveer dezelfde — was er voor de Volksvertegenwoordiging geene reden, om aan te nemen, dat dit niet voldoende was; nimmer is toen van militaire zijde betoogd, althans niet met klem, dat die legersterkte eene onvoldoende was. Indien dan later verklaard wordt, dat 400.000 man noodig zijn, dan mag men ons, militairen, terecht verwijten, dat wij niet reeds vroeger daarop aangedrongen hebben; die verklaring, hoe juist men haar ook moge achten, maakt ook daarom minder indruk, omdat die sterkte niet zoozeer bereikt is onder den drang naar uitbreiding, doch als gevolg van den wensch, een wensch van socialen aard, om hen, die den langsten dienstdienst hadden, af te lossen. Wederom was het dus niet het militaire argument, dat vooropgesteld was.

Wanneer dan ook in de vergadering van 12 December de Majoor VAN ESSEN, naar aanleiding van de noodzakelijkheid tot bezuiniging, de spreekwijze bezigde: „Wat wij niet behoeven en niet mogen nalaten is, *als Nederlandsch staatsburger* maar *tevens als deskundige*, onze meening te doen hooren, opdat degenen, enz. die adviezen kunnen overwegen,” daar zou ik liever willen zien, dat wij in het algemeen eerst als militair, daarna als staatsburger spraken.

Wanneer het Nederlandsche volk doordrongen moet worden van de noodzakelijkheid van het brengen van offers voor zijn zelfstandig voortbestaan, dan zal het meer indruk maken wanneer zulks geschiedt door vooraanstaande mannen op allerlei gebied, dan wanneer dit *alleen* van militaire zijde geschiedt. Wanneer de dienstplicht, feitelijk is het de oefenplicht, door het volk als een last wordt beschouwd, dan maakt het weinig indruk, wanneer wij, die zulks als beroep gekozen hebben, spreken van „heilighen dienstplicht”, „eer om de wapens te dragen”, enz.

Wanneer wij, militairen, in onze betoogen factoren van algemeen, dus niet-militairen aard, in het debat brengen, zoo wekt dit, vaak niet ten onrechte, den schijn, dat zulks alleen geschiedt, om onze militaire desiderata te verkrijgen, of omdat wij deze niet op den voorgrond kunnen of durven stellen of deze bemantelen. Dit kweekt het wantrouwen.

Zooals ik zeide, wil ik ons, militairen, het recht niet ontzeggen bij onze adviezen ook factoren van niet specifiek militairen aard aan te voeren. Ook al tasten wij daarin mis, door aan die factoren niet de volle aandacht te schenken, dan is dit op zichzelf niet zoo erg. Zij toch, die ten slotte het eindoordeel zullen moeten uitbrengen, zullen wel scherpzinnig genoeg zijn, hier een behoorlijk onderscheid te maken en de door ons verwaarloosde factoren weder naar voren brengen.

Er bestaat echter een ander gevaar en wel dat wij, door dat wij ons op een algemeen standpunt willen plaatsen en rekening willen houden met de stroomingen in het volk, den z. g. polsslagen van den tijd, de militaire eischen uit het oog gaan verliezen en ons ten slotte tevreden stellen met iets, dat wij van militair standpunt ontoelaatbaar achten. Ik hoop dit nog nader toe te lichten, wanneer ik de kwestie van den eerste oefentijd bespreek.

Ik zoude nog even willen terugkomen op eene in de rede van den Heer BOMANS en ook wel elders gebezigde uitdrukking n. l. wanneer gesproken wordt van de behoefte aan een leger. Wanneer men die uitdrukking hoort, lijkt het wel of degene die haar bezigt, daarmede te kennen zou willen geven, dat men het leger als iets op zichzelf staand beschouwt en dat het land als het ware zou moeten dienen voor het leger en niet het leger voor het land. Men is zelfs verder gegaan en heeft b. v. gezegd, dat denkbeeldige oorlogsgevaaren waren geschapen door militairen, als middel om de urgentie van een leger te betoogen, en ook is wel beweerd, dat wij beroepsofficieren daarom ons zouden verzetten tegen denkbeelden van ontwapening of inkrimping der krijgsmacht, omdat daardoor ons eigen, ons persoonlijk belang in de waagschaal komt te staan. Hoewel dit laatste uit den aard der zaak voor ons van zeer veel gewicht is, zoo ben ik toch overtuigd, dat hoe groot de verleiding ook moge zijn, ons door dergeijike overwegingen te laten medeslepen, wij daarboven verheven zullen zijn. Toch zoude ik er op willen wijzen, dat wij in dit opzicht niet te voorzichtig kunnen zijn. Toen de organisatie COLIJN ons de

infanteriebrigade à 2 regimenten à 3 bataljons à 4 compagnieën bracht, was toen het welkome onthaal, dat aan die organisatie, ook aan die der artillerie, niettegenstaande daaraan vele nadeelen kleefden, in legerkringen te beurt viel, niet voor een goed deel te danken aan de omstandigheid, dat het aantal hoofdofficieren en kapiteins eene belangrijke uitbreiding onderging?

Wij moeten m. i. zelfs den schijn vermijden, als zouden wij onze persoonlijke belangen willen bevorderen. In dit verband betreur ik het dan ook eenigermate, dat op 12 Dec. de Generaal **SNIJERS**, toen hij het door den Overste **TEN BOSCH** ingeleide onderwerp besprak, daarbij aanving met te zeggen, dat het hier ging om een levensbelang van onze weerbaarheid *en van ons officierskorps*. Ook de inleider zelf begon zijne rede met te gewagen van den schrik die den meesten onzer om het hart sloeg, toen bleek, dat te wachten was, dat het beroepskader aanmerkelijk verminderd zou worden of op wachtgeld zou worden gesteld.

Hoewel inderdaad het belang van het officierskorps een onderdeel uitmaakt van het algemeen belang, en uit de verdere beschouwingen der beide heeren voldoende gebleken is, dat zij zich door het belang van het officierskorps niet hebben laten leiden, — de Overste **TEN BOSCH** spiegelde ons zelfs eene, zij het dan ook zeer geleidelijk en voorzichtig doorgevoerde niet onaanzienlijke vermindering van het aantal generaals en kolonels en van eene inkrimping tot $\frac{1}{3}$ van het aantal subalterne officieren voor — toch ware het — beide Heeren zullen mij dit ten goede houden — beter geweest, de bedoelde uitdrukkingen niet te bezigen. Het wekt zoo licht den indruk, dat het feitelijk de reden is, waarom wij ons tegen bepaalde wijzigingen — het gold toen de plannen van Minister **VON GEUSAU** — schrap zetten.

Mijne Heeren. Ik ben thans, na hetgeen men wellicht eene lange inleiding zou kunnen noemen, genaderd tot datgene, wat door mij bij den aanvang mijner rede werd aangekondigd, en wel, dat ik bij mijne plannen voor de naaste toekomst,

rekening zoude houden met datgene, wat door den afgetreden Minister werd voorgesteld en waarmede in beginsel de Volksvertegenwoordiging zich heeft vereenigd.

Onder de voorgenomen, beter gezegd ingevoerde, wijzigingen — enkelen noemen dit reeds de nieuwe koers — mag m. i. wel in de eerste plaats worden genoemd de inkrimping van den z.g. eerste oefentijd, zoowel bij de bereden als bij de onbereden wapens.

Zooals in mijne derde stelling staat aangegeven, wordt bij ons het eerste verblijf onder de wapenen, d. i. het tijdperk, dat de dienstplichtige na zijn eerste opkomst onafgebroken onder de wapenen doorbrengt, als eerste oefentijd aangeduid.

Ik wil toelichten waarom ik deze benaming onjuist acht.

Het eerste verblijf onder de wapenen (Dienst bei der Fahne, service actif), dient:

a. om den dienstplichtige zoover te bekwamen, dat hij in staat is, zijne gevechtstaak te vervullen;

b. het aangeleerde zoo dikwijls te herhalen, dat hij, na meerdere jaren met verlof te zijn geweest, nog voor zijne gevechtstaak geschikt is;

c. om eene bepaalde sterkte aan troepen onder de wapenen te hebben. Dit laatste kan om verschillende redenen gewenscht zijn.

1°. om gedurende een zekeren tijd te beschikken over voldoende sterke eenheden voor kaderopleiding, oefeningen in hooger verband (hetgeen feitelijk valt onder kaderopleiding);

2°. om eene voldoende troepenmacht onder de wapenen te hebben voor politiediensten;

3°. om eene voldoende troepenmacht onder de wapenen te hebben tot dekking van mobilisatie, het geven van bezettingen voor punten, die aan verrassenden aanval blootstaan, dan wel om de voortdurende beschikking te hebben over kernen voor de te vormen oorlogseenheden.

In enkele landen is dit zelfs zoover doorgevoerd, dat men te allen tijde over een belangrijke troepenmacht beschikte,

gereed om den eersten stoot toe te brengen of op te vangen. Zoo had dan ook het driejarig verblijf onder de wapenen in Duitschland en Frankrijk geen ander doeleinde, dan steeds sterke legers gereed te hebben, die feitelijk overeenkwamen met de vroegere staande legers.

Wanneer ik nu de zoeven genoemde politiediensten en de taak bij mobilisatie of aanvang van den oorlog buiten beschouwing laat, dan blijft alleen over het aanwezig zijn van oefeneenheden. Daarentegen is er nog een vierde reden, die ik nog niet noemde en wel het z.g. *gaande houden van den dienst*. Ik kom hierop later terug. Resumeert men het hier bovenstaande, zoo zoude men er toe kunnen komen, om als eersten oefentijd te beschouwen de ad *a* en *b* genoemde tijdperken en zou de rest vallen onder *verlengd verblijf* onder de wapenen.

De drie periodes, tezamen gevoegd vormen, het eerste verblijf onder de wapenen.

Laat ik het gaande houden van den dienst voorloopig buiten beschouwing, dan wil ik er op wijzen, dat de hierboven aangegeven gedachtengang o.m. tot uiting kwam bij de behandeling der Militiewet COLIJN. In de begeleidende stukken gaf de Regeering, sprekende over den oefentijd van $8\frac{1}{2}$ maand voor de onbereden wapens, als hare meening te kennen: „dat in $8\frac{1}{2}$ maand van den soldaat aan het eind van de opleidingsperiode een graad van geoefendheid kan worden verkregen, die goed mag heeten en den waarborg geeft, dat ook manschappen, die in verscheiden jaren niet anders dan voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komen, bij mobilisatie toch nog berekend zijn voor hunne taak”

en deed er iets later op volgen:

„de regeering meent nog steeds, dat $8\frac{1}{2}$ maand voldoende is, om een man tot infanterist te vormen en bovendien de oefeningen in grooter verband dan de compagnie behoorlijk te verzorgen”.

In den Grondslag van het Onderricht der Infanterie van 1904 werd met deze drie factoren rekening gehouden en

eene scherpe scheiding gemaakt tusschen de drie periodes, waarin de eerste oefentijd, feitelijk het eerste verblijf onder de wapenen, moest worden gesplitst. Daar toch heette het:

Eerste tijdperk van begin Maart tot en met 10 Juli.

Plichten als soldaat en optreden in de compagnie.

Tweede tijdperk van 10 Juli tot opkomst herhalingslichtingen, bestemd voor bataljonsoefeningen.

Derde tijdperk vanaf opkomst herhalingsoefeningen tot en met 30 November. Na vertrek der herhalingslichtingen herhaling of voltooiing van het in het eerste tijdperk geleerde.

Feitelijk nam men dus aan, dat voor de vorming tot vechtsoldaat 4 maanden noodig waren en dat de overige maanden dienden tot bevestiging van het geleerde en tot vorming van aanvoerders, immers voor dit laatste dienen toch de oefeningen in hooger verband.

Indien ik, naar het oordeel van velen, wellicht iets te lang bij het bovenstaande verwijld heb, geschiedde zulks niet omdat ik vermeende, hier nieuwe gezichtspunten te openen, dan wel omdat ik den indruk heb gekregen, zoowel bij de behandeling der Oorlogsbegroting in de Volksvertegenwoordiging, als bij andere uitingen in woord en schrift, ook van de zijde van officieren, dat niet voldoende rekening is gehouden met de factoren, die den duur van het eerste verblijf onder de wapenen beheerschen. Wanneer immers deze aangelegenheid ter sprake komt, hoort men toch zoo dikwijls: „In zooveel maanden kan men geen infanterist vormen,” alsof dit het eenige was, dat men moet bereiken.

Het niet rekening houden met die factoren is m.i. dan ook ten deele de reden geweest dat de inkrimping van den 8 maandschen tot den 6 maandschen oefentijd tot stand is gekomen op eene wijze, die ik niet schroom *onverantwoordelijk* te noemen. Er bestond geen duidelijk begrip van het verschil tusschen eerste oefentijd en eerste verblijf onder de wapenen.

Zoo zegt b.v. de thans afgetreden Minister van Oorlog in zijne Memorie van Toelichting:

„De vraag, of met een zoo korten eersten oefentijd toch een behoorlijke wapenmacht wordt verkregen, is niet met wiskunstige zekerheid in bevestigenden zin te beantwoorden. Weliswaar heeft de groote oorlog niet bepaald aangetoond, dat men in 6 maanden een *soldaat kan vormen* en schijnt men in de Engelsche en Amerikaansche legers zelfs meer tijd te hebben gebruikt, alvorens de recruten *vóór den vijand te brengen*, doch dit bewijst niet, dat een vredesopleiding van eenige maanden méér den man ook meer geschikt zal maken.

Ondergeteekende is van oordeel, dat, bij goed geregelde oefening, in 6 maanden, aan de onberedenen zeer veel te leeren is, wat tot het *handwerk van den soldaat* behoort.

Let wel, Mijne Heeren, het gaat hier om een *soldaat te vormen*, om het *handwerk van den soldaat* te leeren en het *brengen van den recruit vóór den vijand*.

Van een bevestigen van het geleerde voor latere jaren is hier geen sprake, de Engelschen en Amerikanen dachten, en terecht, hierbij slechts aan den dag van morgen.

Wanneer later bij de behandeling in de Tweede Kamer de afgevaardigde DE MURALT aangeeft, dat hij goede resultaten gezien heeft in het kamp van Waalsdorp van eene 3½ maand oefening en de afgevaardigde TER LAAN, een oefentijd van 4 maanden bepleitende, er op wijst, dat de Engelschen en Amerikanen dien tijd voldoende achtten voor de vorming van den soldaat, („de oorlog heeft geleerd hoe spoedig men het slagerswerk volstaat”) dan verdedigt de Minister de door hem voorgestelde 6 maanden door te zeggen, dat die vooral noodig zijn om *den man lichamelijk* zoo geoefend te maken *dat hij mee kan komen*; wederom dus wordt alleen gedacht aan het voor onmiddellijk gebruik gereed maken van den man, niet aan het bevestigen van het geleerde, noch aan de oefeningen voor de kaders.

Ik acht het niet overbodig hierbij terloops te doen opmerken, dat, mocht het waar zijn, dat men in den oorlog mannen met 4 maanden oefening vóór den vijand heeft gebracht, deze dan toch in den regel ingedeeld zijn in reeds grootendeels uit ervaren soldaten bestaande en door ervaren kaders aangevoerde onderdeelen.

Ik wil thans de aangelegenheid van den eersten oefentijd of beter gezegd van het eerste verblijf onder de wapenen, op zichzelf aan eene nadere beschouwing onderwerpen.

Ik wil aanvangen met de woorden van mijne vierde stelling, luidende:

„De duur van den eersten oefentijd wordt uitsluitend beheerscht door factoren van militairen aard en mag dus nimmer de resultante zijn van beschikbare geldmiddelen en van de sterkte van het jaarlijks in te lijven contingent.”

Sinds 1902 werd in ons leger voor het eerste verblijf onder de wapenen voor de onbereden wapens $8\frac{1}{2}$ maand voldoende geacht. Men is tot die $8\frac{1}{2}$ maand gekomen uit de vroeger geldende 12 maanden, voornamelijk op grond daarvan, dat de wintermaanden, met hunne korte oefeningdagen en ongunstige weersgesteldheid, weinig rendement opleverden.

Uit de Memorie van Antwoord van 15 Sept. 1900 (Militiewet 1901) blijkt, dat van de toenmalige negen regimentscommandanten der infanterie eene groote meerderheid $8\frac{1}{2}$ maand voldoende achtten. De z.g. 8 maanders waren van Maart-half November onder de wapenen.

Bij de indiening der Militiewet Colijn werd door de Regeering medegedeeld, dat blijkens de rapporten der regimentscommandanten, 8 maanden voldoende waren, *mits de oefening ongestoord kon, plaats hebben*, dit was dan ook de reden van de instelling van het instituut der *werkers*, later administratietroepen genoemd.

De 4 maanders, opgenomen in de wet 1901, werden in 1912 weder afgeschaft. Zij waren in beginsel bestemd voor aanvullingsreserve d. i. voor de depôts, men ging dus blijkbaar uit van de m. i. juiste gedachte, dat een soldaat na 4 maanden oefening, gevolgd door een of meer jaren verlof, niet geschikt was om onmiddellijk te velde mede te gaan.

Ik wil dadelijk doen opmerken, dat, als gevolg van de opkomst in twee ploegen, de ongunstige wintermaanden in de oefenperiode der ploeg voor de IIIe Balaljons vielen. Feitelijk had men, consequent willende blijven, den duur van het eerste verblijf onder de wapenen voor deze ploeg

moeten verlengen; dat het niet is geschied, valt te verdedigen door aan te nemen, dat deze ploeg in mindere mate behoefde te worden benut ten behoeve der aanvoering, deze oefeningen kwamen ten laste van de voorjaarsploeg in de lange zomermaanden. Ik maak die opmerking daarom, wijl bij alle ploegenstelsels met die omstandigheid rekening dient te worden gehouden.

In 1914 werd de Infanterie op oorlogsvoet gebracht met dienstplichtigen, die, voor het meerendeel althans, $8\frac{1}{2}$ maand onder de wapenen waren geweest. Leest men nu het rapport der Legercommissie, dan treft men daarin het navolgende aan:

„Uit de mededeelingen van de compagniescommandanten bleek, dat de marschvaardigheid in het algemeen te wenschen overliet, terwijl zekerheid van optreden in den velddienst en doelmatig gebruikmaken van het terrein vaak werden gemist. Ook het gebruikmaken van het geweer als stootwapen was door de meesten verleerd. Na eenige weken kwam verbetering, doch de individueele geoefendheid van het meerendeel der manschappen was in den aanvang der mobilisatie niet zoodanig, dat men het met vertrouwen zou hebben kunnen opnemen tegen een wel geoefenden tegenstander”.

Ik heb nu nergens kunnen aantreffen of en in hoeverre gebleken is, dat een eerste verblijf onder de wapenen van $8\frac{1}{2}$ maand voor de infanterie voldoende is te achten; het eenige wat ik wel eens hoorde zeggen was, dat $8\frac{1}{2}$ maand wel voldoende zoude zijn, indien de man niet reeds zeer spoedig aan de eigenlijke oefeningen werd onttrokken, waaruit dus af te leiden valt, dat het aantal administratie-troepen onvoldoende was, om eene behoorlijke oefening der overigen te waarborgen.

Het wil mij dan ook voorkomen, dat het nemen eener proef met een 6 maandsch verblijf, uitsluitend is geschied met de bedoeling om te komen tot financiële besparing.

De inhoud der rapporten over die proef uitgebracht, is mij niet bekend, het eenige wat ik vernam en wat trouwens uit de behandeling dezer aangelegenheid in de Volksvertegenwoordiging te vinden is, is dat de proef gehouden is onder

ongunstige omstandigheden, dat de menschen reeds vóór die zes maanden om waren, door allerlei diensten aan de opleiding werden onttrokken, en dat er dus feitelijk van geen gunstig of ongunstig resultaat kan worden gesproken; de Generaal STAAL sprak in de Eerste Kamer den wensch uit, dat met de lichting 1920 de proef zou worden herhaald, maar dan ook onder *de gunstigste omstandigheden* en dat de Minister maatregelen moet nemen, *dat men zich daaraan stipt houde*. Ik hoop hierop later nog terug te komen.

Het eindresultaat is, dat terwijl vroeger, op grond van behoorlijké argumenten door de Regeering een 8 maandsch eerste verblijf onder de wapenen *voldoende* werd geacht, — de Raad van Defensie had toen 12 maanden noodig gevonden — men thans als het ware stilzwijgend, ongemerkt, geraakt is tot een zesmaandsch eerste verblijf en zulks feitelijk alleen op de verklaring van den M. v. O. dat *hij* zes maanden voldoende achtte; let wel, die overtuiging is gebaseerd op hetgeen ik reeds vroeger citeerde, n.l. „dat hoewel de groote oorlog *niet* getoond heeft dat men in zes maanden een soldaat kan vormen en men zelfs in de Engelsche en Amerikaansche legers meer tijd daarvoor schijnt te hebben gebruikt, dat niet bewijst, dat een vredesopleiding van eenige maanden méér den man ook meer geschikt zal maken”. Zes maanden acht de M. v. O. voldoende „om den man het handwerk van den soldaat te leeren” en doet er op volgen:

„De geest van het geheele volk bij een uitbrekenden krijg is in dit opzicht ook voor het leger in meerdere mate beslissend dan een ietwat hooger peil van geoefendheid”.

Is de geheele argumentatie reeds zwak te achten, de laatste toevoeging moet in zekeren zin den doorslag geven, het verbaast mij alleen, dat met behulp van dat argument, niet een nog korter verblijf onder de wapenen is aanbevolen.

Indien de M. v. O. onderscheid had gemaakt, zooals ik dit deed, tusschen eerste oefentijd en eerste verblijf onder de wapenen, dan had hij, juist omdat hij 6 maanden voldoende achtte om het handwerk van den soldaat te leeren,

daar nog eenige maanden op moeten zetten tot bevestiging van het geleerde en om gedurende eenigen tijd over oefeneenheden te kunnen beschikken.

Indien hij consequent geredeneerd had, had hij zelfs tot meer dan 8 maanden moeten komen, immers, wanneer ons Mobilisatievoorschrift in punt 29 aangeeft, dat „bij de onbereden troepen in beginsel niet wordt beschikt over de manschappen, die korter dan 4 maanden in opleiding zijn” en dus evenals de door mij reeds aangehaalde Grondslag Infanterie oordeelt, dat na 4 maanden de man geschikt is om mede te velde te gaan, acht de Minister zulks eerst na 6 maanden mogelijk, omdat eerst dan de man *voldoende lichamelijk geoesend is om mee te kunnen komen*.

Indien er verder nog eene discussie over de 6 maanden is gevoerd, daar geschiedde dit alleen om deze te verdedigen tegenover hen, die nog verder wilden gaan. Voor een behoud van de 8 maanden heeft zich geene stem verheven, het eenige protest dat tegen de bedoelde wetswijziging is geuit, bestond hierin, dat den Minister in de Eerste Kamer verweten is, dat hij niet het advies van den Raad van Defensie heeft ingeroepen; de afgevaardigde die dit opperde, had daarbij echter voornamelijk op het oog de inkrimping van den oefentijd bij de Cavalerie, omdat deze noodig is voor de handhaving van de inwendige rust.

Uit het voorafgaande blijkt m. i. voldoende, dat over en weer men zich geen rekenschap heeft gegeven van de beteekenis van den z.g. eerste oefentijd; deze onjuiste benaming voor een tijdperk, waarin meer moet worden bereikt dan uitsluitend de vorming van een soldaat, geeft daartoe aanleiding; het ware dan ook beter in den vervolge te spreken van eerste verblijf onder de wapenen.

Wanneer ik straks tegen de inkrimping van den oefentijd van 8 op 6 maanden te velde trok, dan wil daarmee niet gezegd zijn, dat naar mijne persoonlijke meening 6 maanden te kort is. Ik heb dienaangaande geen oordeel, en moet dit ook niet hebben. De eenigen, die deze aangelegenheid *kunnen* beoordeelen, zijn de mannen van het vak, d.i. de officieren

van het wapen der Infanterie. Zij en zij alleen zijn in staat te beoordeelen hoeveel tijd er noodig is om den soldaat zijn handwerk te leeren, om het geleerde vast te leggen en hoelang men over den troep moet kunnen beschikken ten behoeve van de vorming der lagere en hoogere kaders. Hoewel uit den aard der zaak bij hen verschil van meening kan bestaan omtrent den duur van die tijdperken, en het inderdaad in de practijk zeer moeilijk zal zijn in dit opzicht overeenstemming te krijgen, zal toch in elk geval dit oordeel uitsluitend gebaseerd mogen zijn op overwegingen van militairen, van deskundigen aard. Is iemand overtuigd, dat een oefentijd of een eerste verblijf onder de wapenen van *n* maanden noodzakelijk is, zoo mag hij zich daar niet van laten afbrengen door overwegingen die daarbuiten staan, redenen van socialen, politieken of economischen aard. Zijn *n* maanden *noodig*, zoo *moeten* die gegeven worden, ook al wil de „breede volkswil” er slechts $n-1$ of $n-2$ of nog minder toestaan. Het is mij dan ook ten eenenmale onbegrijpelijk, dat iemand als de Kolonel TONNET, tevreden kan zijn met een oefentijd, dien hij zelf acht met „beneden het toelaatbare” te zijn, en kan ook niet medegaan met den Kapitein LAMBOUY waar hij zich op biz. 11 in No. 4 (December Afl.) van A. R. K. O. (Maandbl. van den Alg. R. K. Off.-Ver.) als volgt uitspreekt:

„Uit een opleidingsoogpunt moet er verre de voorkeur aan gegeven worden, indien men den eersten oefentijd op $8\frac{1}{2}$ maand zou laten, evenals voor de mobilisatie. Immers er is niets veranderd voor wat de oefeningsvoorwaarden betreft, de recruten komen niet-voorgeoefend op, evenals toen. Het eenige dat in deze veranderd is, is de techniek van het gevecht, en deze is, ook voor den soldaat, door de invoering van nieuwe strijdmiddelen als de lichte mitrailleurs en handgranaten, moeilijker geworden dan voor den oorlog.

Ik zie echter in dat, na hetgeen vooraf is gegaan, en door den Minister van Oorlog is medegedeeld, wij onze eischen moeten matigen. Voor onbereden wapens zou daarom de eerste oefentijd van niet-voorgeoefenden **noodgedrongen** kunnen worden vastgesteld op 6 maanden, mits gezorgd

wordt voor een voldoende aantal goed onderlegde instructeurs".
al laat hij er dan ook op volgen :

„Wel zou ik met aandrang in overweging willen geven, aan de commandeerende officieren het recht toe te kennen, een milicien, die na het verstrijken van die periode nog *beslist onvoldoende* geoefend is, onder de wapenen te houden tot ten hoogste 8½ maand. Aan den lichamelijk voorgeoefende ware, zooals reeds gemeld, 2 maanden verkorting toe te staan, aan den lichamelijk en militair voorgeoefende voorshands totaal 3 maanden verkorting.”

Het is juist dat „matigen van eischen”, dat „noodgedrongen”, waar ik tegen op kom ; is 6 maanden voldoende, dan is er geen sprake van noodgedrongen.

Ook de Majoor VAN ESSEN (zie blz. 83 Verslag Krijgswetenschappen) vergenoegt zich met, achter het veldleger van 70 à 80.000 man, eene legermacht die „terwille van de kosten slechts kort geoefend is”. Hij geeft zodoende toch toe, dat het onvoldoende is.

Of de lange oefening is *noodig* en dan moet zij er zijn, ongeacht de kosten, of de korte oefening is voldoende, en dan worde deze aangenomen, al waren wij ook nog zoo rijk.

Zij die thans den oefentijd van 6 maanden voldoende achten, hadden beter gedaan, dit reeds eenige jaren geleden te betoogen, het ware alsdan mogelijk geweest het contingent sterker te maken, de artillerie uit te breiden, of op eenigerlei andere wijze, hetzij in quantitatieven, dan wel in qualitatieven zin, het leger te verbeteren, wij zouden er dan in 1914 beter voor hebben gestaan, dan thans het geval blijkt te zijn geweest.

Zooals ik reeds vroeger deed opmerken, is tot de inkrimping van den z. g. eerste oefentijd van 8 tot 6 maanden besloten, zonder dat m. i. daarvoor eenige reden kon bestaan, dan alleen de drang naar bezuiniging, en zonder dat eene proef had uitgewezen, dat men in 6 maanden het gewenschte resultaat kon bereiken. Aangezien nu die proef echter onder ongunstige omstandigheden is genomen, vleit men zich

met de hoop, dat wanneer deze slechts weggenomen zijn, de uitkomsten geheel anders zullen zijn. Ik zoude een der eersten zijn om zulks van harte toe te juichen, doch op grond van de ervaring in 1914 opgedaan met de 8 maanders en uitgedrukt in het rapport der Legercommissie, vermeen ik het te moeten betwijfelen, te meer waar het handwerk van den infanterist eerder moeilijker dan gemakkelijker is geworden (granaatwerpen, bediening van mitrailleurs, stormtroepen) en het aantal oefeningen door mildere verlofsregeling, Engelsche Zaterdag, uren voor geestelijke verzorging, enz. minder is geworden.

Even als in iedere groote onderneming steeds gestreefd wordt om door kleine verbeteringen, bij een zelfde hoeveelheid arbeid, eene grootere productie te verkrijgen, zoo moet dit ook in het militaire geschieden; iedere dag, ieder uur dat men wint, is er één, en wellicht valt er door eenvoudiger opleidingsmethoden of door andere middelen tijd te winnen; een plotselinge overgang van 8½ naar 6 echter acht ik al te kras, en zij die van meening mochten zijn, dat men door slechts 6 maanden beschikbaar te stellen, de met de opleiding belasten wel *dwingt*, om toch de vereischte resultaten te bereiken — „je moet maar zien, dat je er komt” — spelen m.i. een zeer gevaarlijk spel.

Indien er echter een bewindsman gevonden wordt, die de erfenis van den afgetreden Minister van Oorlog en dus den 6 maandschen oefentijd aanvaardt, dan is de gelegenheid daar om de proef te nemen, en dan vertrouwt ik — men zal het wellicht naïef van mij vinden — dat wanneer deze mocht mislukken, de Volksvertegenwoordiging de noodzakelijkheid zal inzien, om tot den 8 maandschen oefentijd terug te keeren.

Ik wil er echter op wijzen, dat die proef eerlijk en zoo objectief mogelijk genomen moet worden, en dat zij, die de waarde van den troep zullen hebben te beoordeelen, dit zullen moeten doen los van iedere bijgedachte. Uit den aard der zaak moet het onderzoek naar de gevechtswaarde van den soldaat niet genomen worden aan het eind der 6 maandsche periode, doch vóór dien tijd, gelet op de noodzakelijkheid van het vastleggen van het geleerde en van

de oefeningen ten behoeve der lagere en hoogere aanvoerders, voorts niet uitsluitend met de ploeg, die in het gunstige jaargetijde dient, doch ook met de andere; in het algemeen zal de proef moeten worden genomen onder *normale* en niet, zooals de Generaal STAAL dit wenschte, onder de *gunstigste* omstandigheden. Ik wil hier echter niet verder op in gaan, vermeenende, dit aan de mannen van het vak te moeten overlaten.

In het stelsel van den M. V. O. was nog opgenomen een blijvend gedeelte, dienende tot het bewaren van de inwendige rust en orde, zoolang andere politiekorpsen nog niet voldoende zijn uitgebreid; ik wil er op wijzen, dat ook wanneer die uitbreiding is gegeven, die 2500 man wel niet gemist kunnen worden, tenzij het voornemen mocht bestaan om de recruten reeds na twee maanden aan den wachtdienst te doen deelnemen; het zal toch wel niet de bedoeling zijn, om zuiver militaire wachtdiensten aan de politie op te dragen; of voorts 2500 man voldoende zullen zijn, vermeen ik te moeten betwijfelen.

Feitelijk vallen deze diensten onder wat ik reeds vroeger noemde het „gaande houden van den dienst”. Deze uitdrukking heeft mij nimmer kunnen bekoren, het maakt zoo den indruk van bezighouden, het is als sprak men van het tijdelijk aanhouden eener kachel.

Het gaande houden van den dienst in den ruimsten zin genomen omvat echter alle werkzaamheden en verrichtingen, die buiten en behalve de opleiding der recruten en de oefening der eenheden vervuld moeten worden, zonder dat daardoor die opleiding en oefening verstoord worden.

Ben ik wel ingelicht, dan werden en worden nog steeds de in opleiding zijnde manschappen vaak aan de oefening onttrokken door de hierboven bedoelde werkzaamheden.

Het is dan ook zeer begrijpelijk, dat men tracht, deze te doen verrichten door afzonderlijk personeel en wel in de eerste plaats door burger-vrijwilligers, verder door reeds geoefende manschappen (blijvend gedeelte) of door daarvoor speciaal te bestemmen dienstplichtigen, de werkers of z.g. administratie-troepen.

Er wordt nu voor de toekomst gerekend op 8 pCt. administratie-troepen, hetgeen niet beduidend meer is dan in het stelsel COLIJN; ik vermeen echter, dat de ondervinding geleerd heeft, dat dit aantal ten eenenmale onvoldoende is. In een Mavors-artikel berekent de Majoor BRUYN, dat bij eene sterkte van omstreeks 200 man bij een bataljon, een surplus van 40 à 50 man noodig is, hetgeen overeenkomt met 20 à 25 pCt.

Aangezien nu burgercorveeërs op den duur kostbaarder zijn dan dienstplichtigen en administratietroepen even duur zijn als dienstplichtigen, gaat de bezuiniging, die men verkrijgt door de verkorting van het eerste verblijf onder de wapenen, voor een groot deel weder verloren door de aanwezigheid van het hulppersoneel. Komen de administratietroepen in mindering van het contingent, dan zal bij mobilisatie het aantal „vechtsoldaten” te klein zijn om de eenheden op oorlogssterkte te brengen, terwijl men in de depôts meer administratietroepen zal hebben dan bij de krijgsmacht op oorlogsvoet benut kunnen worden.

Het nadeel van een vast aantal administratietroepen is voorts, dat in de practijk zal blijken, dat op den éénen dag er te weinig, op een anderen dag er te veel zijn. Op laatstgenoemde dagen is er geen werk voor hen, op eerstgenoemde dagen zal de troep toch moeten bijspringen. Ik zoude het om die reden in beginsel dan ook beter achten, indien er geene afzonderlijke categorie administratietroepen bestond, doch dat door alle dienstplichtigen aan die werkzaamheden werd deelgenomen, de sterkte der lichte zou dan verband moeten houden met de gemiddelde behoefte aan hulppersoneel. Uit den aard der zaak is het gewensch, dat alle werkzaamheden, die niet geacht kunnen worden tot het handwerk van den soldaat te behooren als b.v. het reinigen van het kwartier, dienst in cantines, badinrichting, enz. door burgers geschieden, ik wees er echter reeds op, dat zulks geen bezuiniging geeft. Alles wat niet anders dan door militairen kan geschieden, als b.v. wachtdienst, alsmede alle werkzaamheden, die ook te velde zullen voorkomen (bereiding van eten, onderhoud van materiaal enz.,

behoort als onderdeel van het soldatenhandwerk dan ook door de dienstplichtigen te worden verricht.

Ik acht het niet overbodig, hier nogmaals de vrees uit te spreken, dat 8 pCt. hulppersoneel in de practijk onvoldoende zal blijken, en dat zulks het gevolg zal hebben, dat de zesmaanders toch weder aan de opleiding zullen worden onttrokken. Men schijnt zich met die gedachte reeds vertrouwd te maken, althans, toen de afgevaardigde TER LAAN op 23 December in de Kamer nogmaals voorstelde den oefentijd op vier maanden te brengen, antwoordde de Minister van Onderwijs DE VISSER, die na het vertrek van Minister VAN GEUSAU de 6 maanden verdedigde, „dat iemand, die 6 maanden geoefend wordt, feitelijk maar 4 of 4 $\frac{1}{2}$ maand geoefend wordt”. (Handelingen der Tweede Kamer, blz. 1179.)

Eene bedenkelijke uitlating; dit toch zou beduiden, dat eigenlijk 4 à 4 $\frac{1}{2}$ maand ongestoorde oefening voldoende is. Waar blijft het *zich stipt houden aan de maatregelen*, zooals de Generaal STAAL dat terecht wenscht?

Ik kan niet nalaten er op te wijzen, dat men zich in den laatsten tijd gulden bergen voorstelt van eene lichamelijke en militaire vóóropleiding buiten het leger, die dan zou kunnen leiden tot een verblijf onder de wapenen van twee maanden.

Geheel in het midden latende, of dit voorbereidend onder-richt niet met zeer hooge kosten gepaard zal gaan, wil ik er toch op wijzen, dat in Frankrijk, waar men thans den *éénjarigen dienstdijd* wil invoeren, men dienaangaande andere gedachten is toegedaan. Blijkens een artikel, voorkomende in de *Revue politique et militaire* van October 1919 zegt de senator DOUMER, lid van de „Commission sénatoriale de l'Armée” in een door hem uitgebracht rapport:

Service d'un an. Le service obligatoire d'un an nous donnera chaque année, au moins pendant quinze ans, et même avec une sélection plus rigoureuse du contingent que dans le passé, 200.000 jeunes hommes de vingt ans. S'ils arrivent préparés au service militaire par un développement

physique dû à l'éducation de l'école et poursuivi, après l'avoir quittée, par la pratique de la marche, des sports, du maniement d'armes, du tir, en peu de mois ils seront de parfaits soldats et à l'époque dangereuse du printemps, ils formeront un élément solide de l'armée.

Men houde daarbij nog in het oog, dat gerekend wordt op de voortdurende aanwezigheid van 50.000 beroepsonder-officieren en 50.000 oudere soldaten, d.i. 50% van de sterkte van het contingent.

Hoewel in het bovenstaande alleen de infanterie ter sprake kwam, gelden de geleverde beschouwingen in beginsel ook voor de overige onbereden troepen.

Uit de thans volgende bespreking van den toestand bij de bereden wapens moge U blijken, dat, op overeenkomstige gronden als bij de onbereden troepen, naast de in opleiding zijnde recruten, nog een surplus aan personeel aanwezig moet zijn, hetwelk echter belangrijk meer bedraagt dan 20 à 25%.

Ik wil aanvangen met de bereden artillerie.

Nog in 1914 werden jaarlijks per batterij ingelijfd 43, bij de treinafdeeling van het regiment 42 man. Hiermede verkreeg men, dat bij mobilisatie, na het formeeren der oorlogs-batterijen, voldoende personeel overbleef, om, met het totaal der tot de treinafdeeling behoorende dienstplichtigen en het van de cavalerie afkomstige personeel, alle treinsoldaten voor het geheele leger te kunnen geven.

Door de opheffing der treinafdeelingen en het verdeelen der daarvoor bestemde dienstplichtigen over de batterijen, is thans het batterij-contingent 48; bij mobilisatie blijft de toestand ongeveer als voorheen.

Bij de batterijen en treinafdeelingen bleven de dienstplichtigen twee jaren onder de wapenen. Hierdoor was het mogelijk, de jongste lichterij in haar geheel gedurende het eerste jaar aan de opleiding te doen deelnemen; de oudere lichterij werd in haar geheel verbruikt voor alle mogelijke detacheringen en bijdiensten. Moest het regiment tot het houden van schietoefeningen een kamp betrekken, dan

moest in den regel een gedeelte der herhalingslichting worden opgeroepen.

In de practijk werd nu de opleiding der jongste lichting niet ongestoord een vol jaar doorgezet, doch nam deze lichting na ongeveer acht maanden aan wacht- en andere kleine diensten deel, terwijl personeel der oudere lichting alsdan aan de oefeningen deelnam, het benoodigde aantal oefeningsdagen werd feitelijk over de twee jaren verdceld.

Eene proef, welke eenige jaren geleden werd genomen, waarbij het verblijf onder de wapenen op achttien maanden werd gesteld, en waarbij de lichting in twee ploegen opkwam, zoodat steeds anderhalve lichting aanwezig was, mislukte, zoodat men tot het tweejarig verblijf, gevende dus de sterkte van twee lichtingen, terugkeerde.

Om dus ééne lichting ongestoord volledig te kunnen oefenen, heeft men feitelijk de tweede lichting nog noodig, d. i. dus een surplus niet van 8 %, niet van 20 à 25 %, doch van 100 %.¹⁾ Nu wil ik niet betwisten dat 100 % misschien iets te veel is, doch 50 % was beslist te weinig, tusschen die beide moet echter het juiste cijfer liggen. Door het te werk stellen van burgerwerklieden en administratie-troepen kan men nu wel dit cijfer doen dalen, doch dit geeft, zooals ik reeds vroeger opmerkte, geene financieele besparing.

Hoewel het den officieren der bereden wapens uit eigen waarneming voldoende bekend zal zijn, dat — in het bijzonder als gevolg van de aanwezigheid der paarden — het aantal manschappen, dat dagelijks voor bijdiensten moet worden aangewezen, vrij belangrijk is, acht ik het niet

¹⁾ In de Memorie van Toelichting van de Ontwerp Militiewet 1912 kwam het navolgende voor: „Bij de bereden korpsen zal voorshands met niet minder dan twee jaar eerste oefening kunnen worden volstaan. Daar het voortgezette verblijf onder de wapenen na afoop van de eerste 18 maanden steeds heeft gestrekt tot verdere voltooiing van de opleiding, kwam het der Regeering eerlijker voor, thans rondweg te spreken van een eersten oefentijd van twee jaar en aldus den feitelijken toestand te erkennen.” Deze conclusie was juist, indien men althans voor „eerste oefentijd” wil lezen „eerste verblijf onder de wapenen” de motiveering echter was eene onjuiste.

overbodig, dit in deze vergadering nog eens nader onder het oog te brengen en wel, omdat ik in het reeds aangehaalde artikel van den Kapitein LAMBOOY aantrof, dat hij voor de bereden artillerie een eerste verblijf onder de wapenen van dertien maanden noodig acht, waardoor verkregen wordt, dat in de eerste maand, dat de jonge lichter onder de wapenen is, de andere lichter nog beschikbaar is om hulp te verleenen bij de verzorging der paarden. Zooals ik reeds hierboven aangaf moet die oudere lichter — althans een zeer groot gedeelte daarvan — *een vol jaar* daartoe beschikbaar blijven. Thans, in 1920, is bij mijne onderhebbende Afdeeling de toestand een dusdanige, dat van ieder der batterijen 32 man dagelijks niet voor de oefening beschikbaar zijn, n. l. 17 gedetacheerd bij het Depot voor africhting van remontepaarden en treindiensten en gedetacheerd aan de Rij- en Hoefsmidschool en aan de School voor Verlofsofficieren; 5 werkzaam in keuken, cantine, rijwielloods, ziekenstal, badinrichting en bij het inkoopen; 10 werkzaam als stal- en kamerwacht, hakselsnijder, parkknecht, oppasser rust- en tuigenkamers.

Feitelijk is het totale aantal geëmployeerden nog grooter, doch een gedeelte daarvan, o. m. alle officiersoppassers in de Afdeeling dienstdoende, neemt aan de hoofd-oefening deel.

Reeds herhaaldelijk zijn de korpsen bereden artillerie aangeschreven, het aantal geëmployeerden tot het uiterste minimum in te krimpen, en met de meeste zorg wordt hiernaar dan ook gestreefd, dit neemt echter niet weg, dat ten slotte toch de werkzaamheden verricht *moeten* worden. De tegenwoordige toestand geeft een vrij juist maatstaf; herhaaldelijk kwam het in de afgelopen maanden voor, dat recruten, die nog geen drie maanden geoefend waren, voor bijdiensten moesten worden aangewezen.

Men heeft wel overwogen om het aantal paarden-oppassers in te krimpen door aan twee of meer officieren slechts één oppasser te geven; vóór officieren in den bereden troep dienstdoende is dit wel toe te passen, voor officieren bij onbereden korpsen en staven geeft zulks echter tot groote bezwaren aanleiding.

Het eenige middel om tot een korter verblijf onder de wapenen te kunnen geraken, zou daarin kunnen bestaan, dat men eene scheiding maakte tusschen beredenen en onberedenen, waardoor ieder dezer categoriën in korter tijd kon worden afgericht en dus ook de duur van het verblijf onder de wapenen zou kunnen afnemen.

Om die reden wordt dan ook thans bij de bereden artillerie eene proef genomen, hierin bestaande, dat van de omstreeks begin October 1919 opgekomen militieploeg $\frac{5}{8}$ wordt opgeleid als stukrijder, $\frac{3}{8}$ als kanonnier; onder de eerste categorie zijn tevens begrepen de aanstaande kaderleden.

Wel wordt door deze verhouding het aantal stukrijders, waarover men bij mobilisatie zal beschikken, wel iets te groot, doch de ondervinding heeft geleerd, dat men inzonderheid in tijd van vrede, steeds behoefte heeft aan personeel dat bedreven is in het paardrijden. (Ook toen de opleiding nog niet gesplitst was, werden in den regel de beste ruiters voor het berijden der spannen bestemd, de practijk leerde echter, dat men verplicht was bij verlof, ziekte, enz. toch ten slotte ook aan de slechtste ruiters een span toe te vertrouwen).

In het Novembernummer 1918 van het Artilleristisch Tijdschrift doet de Kapitein CARSTENS de nadeelen van het stelsel der gesplitste opleiding uitkomen. Ik acht het dan ook overbodig, die nadeelen alle op te sommen, en zoude mij dan ook in hoofdzaak willen beperken tot datgene, wat met den duur der africhting en als gevolg daarvan met den duur van het eerste verblijf onder de wapenen verband houdt.

In de Memorie van Antwoord wordt gesproken van twee recrutscholen en van ééne bespannings-afdeeling per regiment; hoe sterk die zullen zijn, of en hoeveel paarden daartoe zullen behooren, wordt niet vermeld. Ik zal mij dus dienen te houden aan datgene, wat in Mei 1919 betreffende de verkorte opleiding aan de korpsen bereden artillerie werd medegedeeld.

De lichte, ter sterkte van ± 100 man zou in twee ploegen van gelijke sterkte met zes maanden tijdsverschil opkomen

on één jaar onder de wapenen verblijven; op het tijdstip dat eene ploeg opkomt moet de africhting der vóórgaande ploeg in hoofdzaak beëindigd zijn.

Aangezien een jaarlijksch batterij-contingent van ± 50 man voldoende is om de vereischte mobilisatiesterkte te bereiken, zou een contingent van ± 100 man dubbel zooveel personeel leveren, als men noodig heeft, terwijl, doordat de vredessterkte onder de wapenen dezelfde blijft als vroeger, ook geene bezuiniging zou worden verkregen. Het is dus allerwaarschijnlijkst, dat de bedoeling is, om bij ééne batterij met hare tegenwoordige vredessterkte aan paarden, het personeel te vormen voor twee batterijen, d. i. twee dubbelbatterijen of vier enkelbatterijen, waardoor dus het tegenwoordige aantal vredesbatterijen en dus ook de vredessterkte aan paarden, tot de helft zou worden teruggebracht, inderdaad eene belangrijke bezuiniging.

Iedere der tegenwoordige Afdeelingen zou dan feitelijk eene oefenbatterij of recrutenschool worden. Ik wil die voorloopig alleen beschouwen als opleidingsinstituut voor de veld-artillerie en er dus de houwitser-artillerie en de vesting-artillerie zelfs nog buiten laten.

Bij de oefenbatterij zullen van iedere ploeg $\frac{3}{8}$ d. i. 30 à 32 man als stukrijder moeten worden afgericht. Voor die africhting eischte men vroeger 5 à 6 maanden ruiterschool, gevolgd door 2 maanden stukrijdersschool, in de practijk werd die tijdduur wel eens overschreden. Daarop volgden gedurende 4 maanden de oefeningen in batterij-verband, in welk tijdperk ook de schietoefeningen en oefeningen in hooger verband vielen.

Thans worden in stede van $5\frac{1}{2}$ slechts $3\frac{1}{2}$ maand voor de ruiterschool, in stede van 2 maanden slechts vijf weken voor de stukrijdersschool beschikbaar gesteld. Of het mogelijk zal zijn, om in de vastgestelde 5 maanden behoorlijke stukrijders te vormen, zal moeten blijken, de proef die thans genomen wordt, heeft daarvoor echter geene waarde en wel om de eenvoudige reden, dat in October geene ploeg van 48 à 50 man doch slechts van 32 man is ingelijfd, waarvan dus slechts 20 man tot stukrijder moesten worden gevormd.

Deze geringe sterkte maakte het mogelijk, om, bij de bestaande sterkte aan paarden, ieder man niet 6 doch 9 rijlessen in de week te geven, zoodat het aantal rijlessen in 3 maanden ongeveer hetzelfde was als vroeger in 5 maanden (± 120). Bij de stukrijderschool rijdt thans — wij zijn in Februari — ieder man dagelijks gedurende den geheelen duur der oefening een span en zal zodoende 30 volle oefeningen kunnen medemaken. Ware nu de ploeg op hare volle sterkte geweest, dan zou het aantal lessen in de ruiterschool slechts 80, dat in de stukrijdersschool slechts 20 hebben bedragen. Op grond van wat ik gezien heb van de rijkunstige bedrevenheid na 120 lessen, vrees ik, dat 80 lessen beslist onvoldoende zullen blijken; eerst op 17 Februari e.k. zal mij kunnen blijken, in hoeverre na 20 oefeningen de vereischte bedrevenheid in de stukrijdersschool verkregen is, tot dien datum zal ik dus mijn oordeel nog moeten opschorten.

Voor de oefeningen in batterij-verband is nu bestemd de zesde maand, d. i. in het vóórjaar Maart, in het najaar September. Al het personeel en alle paarden zijn dan hiervoor beschikbaar, de oefeningen dienen echter voor het personeel van twee batterijen.

Aangezien nu eene periode van ééne maand voor oefeningen in batterij-verband onvoldoende wordt geacht, bestaat het voornemen om tijdens de volgende vijf maanden, d. i. dus tijdens het eerste onderricht der jongste ploeg, met de overgebleven manschappen der oudere ploeg en met behulp der overblijvende paarden, de oefeningen in batterij-verband voort te zetten. Het wil mij echter voorkomen, dat het resultaat van deze oefeningen uiterst gering zal zijn.

Rekent men toch, dat iedere recrúut éénmaal per dag rijdt — zij zullen alsdan in drie maanden niet het m. i. vereischte aantal rijlessen ontvangen — dan blijven per oefenbatterij van 52 paarden, na aftrek van 32 recrúutenpaarden en 3 paarden voor vóórrijders, hoogstens 17 paarden over. Bij twee oefenbatterijen (feitelijk Afdeelingen) heeft men dus hoogstens 34 paarden, hetgeen niet voldoende is om ééne batterij à 3 vuurmonden en 4 caissons en een tiental rijpaarden uit te brengen. Wanneer men rekent, dat

naast die batterij-oefeningen nog kaderoefeningen moeten worden gehouden en uit de oudere ploeg militiekader moet worden gevormd — dit zal ook moeten rijden — dan wil het mij voorkomen, dat men zeer tevreden zal mogen zijn, indien per week tweemaal met eene batterij wordt uitgerukt. Dit geeft in 10 maanden à 4 weken een totaal van $10 \times 4 \times 2 = 80$ oefeningen, echter voor het personeel van 4 batterijen, zoodat aan het eerste personcel van *éene batterij* slechts 20 oefeningen ten goede komen. Voegt men hierbij de helft der oefeningen in Maart en September d. i. 24 oefeningen, dan levert dit per jaar 44 oefeningen op. Vroeger kon iedere batterij in 4 maanden à 4 weken à 6 oefeningen op een totaal van 96 oefeningen rekenen. (In beide gevallen is aangenomen, dat op alle werkdagen met paarden wordt uitgerukt). Het resultaat zal dus zijn, dat niet alleen de stukrijders, doch ook de batterijen in veel ongunstiger oefenconditie zijn gekomen dan vroeger het geval was. Hierbij zijn nog buiten beschouwing gebleven de overige nadeelen aan het stelsel van gesplitste opleiding verbonden, alsmede het nadeel, dat in de oorlogsbatterijen in stede van 25 slechts $12\frac{1}{2}\%$ van den stam aan vredespaarden aanwezig zal zijn. Ik acht het overbodig hier nog na te gaan, welke bezwaren door de verkorte opleiding nog aan de vorming van militiekader in den weg worden gelegd.

Op grond van de boven aangegeven redenen vermeen ik dat het terugbrengen van het eerste verblijf onder de wapenen van twee jaren op één jaar voor de bereden artillerie niet kan worden aanvaard en acht ik het behouden van den tegenwoordigen toestand geboden.

Omtrent de plannen voor de allernaaste toekomst is tot nu toe niets anders bekend dan de vage aanduidingen in de Memorie van Antwoord, terwijl voorts in de Legerorders is aangekondigd, dat de lichting 1920 in de maand Augustus onder de wapenen zal komen, en het in October 1919 ingelijfde gedeelte der lichting 1919 omstreeks 1 Februari 1920 met groot verlof zal vertrekken; na dien datum zal er dus slechts éene lichting aanwezig zijn. Aangezien niet bekend

is, hoe sterk deze lichter zal zijn, of zij uitsluitend uit beredenen zal bestaan en of wellicht in Februari eene nieuwe ploeg onberedenen onder de wapenen zal komen, valt het moeilijk aan te geven, hoe alsdan de toestand zal zijn en in hoeverre de door mij geschetste nadeelen zich zullen doen gevoelen. Ik zoude er alleen op willen wijzen, dat het verplaatsen van het tijdstip van opkomst van October naar Augustus ten gevolge zal hebben, dat de oefeningen, die in de open lucht moeten worden gehouden, in de meest ongunstige maanden van het jaar zullen vallen.

Het spijt mij in zekeren zin, dat ik in eene vergadering als deze, in dergelijke details ben afgedaald, welke misschien beter hadden tehuis behoord in een vakschrift. Ik heb echter gemeend, dat het noodig was, om tegenover de z.g. ruimere inzichten en bredere gedachten ook de kille, nuchtere, wiskunstige argumenten aan te voeren.

Mocht men mij wellicht verwijten dat ik, door den toestand bij de bereden artillerie in bijzonderheden te schetsen, mij heb schuldig gemaakt aan het „prêcher pour sa paroisse”, daar wil ik doen opmerken, dat zulks uitsluitend geschiedde omdat ik niet voldoende op de hoogte ben van den toestand bij de onbereden wapens; ik vermeen, dat de officieren van die wapens, als mannen van het vak, daartoe beter in staat zullen zijn dan ik.

Voor het wapen der cavalerie gelden soortgelijke overwegingen als bij de bereden artillerie. De noodzakelijkheid, om ten allen tijde over eene voldoende sterkte aan personeel te beschikken, wordt in de eerste plaats door de vredessterkte aan paarden beheerscht. Deze vredessterkte is, althans wat de z.g. vechtpaarden betreft, ongeveer dezelfde als de oorlogssterkte. Stelt men deze op 120 per eskadron, dan kan men aannemen, dat daarvoor niet veel minder dan 120 dienstplichtigen onder de wapenen moeten zijn, hetgeen zou leiden tot eene sterkte van het eskadrons contingent van 60 man en een eerste verblijf onder de wapenen van twee jaar. Brengt men dit terug op 18 maanden met op-

komst in halve ploegen ieder half jaar, dan heeft men voortdurend slechts 90 man onder de wapenen. Past men op dit aantal soortgelijke berekeningen toe als bij de bereden artillerie is geschied, dan lijdt het m. i. geen twijfel dat het gaande houden van den dienst niet anders zal kunnen geschieden dan ten koste van de opleiding der recruten.

Wanneer men den eisch stelt, dat de cavalerie in staat moet zijn om, met het oog op het handhaven der inwendige rust, ten allen tijde uit te rukken en men aanneemt dat de recruit na 8 maanden afgericht is, dan blijkt, dat gedurende 8 maanden van het jaar de sterkte per eskadron buiten het vrijwillig kader hoogstens 60, gedurende de overige 4 maanden hoogstens 30 man bedraagt. Hierbij is echter uitgegaan van de onderstelling, dat al de dienstplichtigen der oudste ploeg bij de eskadrons aanwezig zijn.

Het zal wel geen nader betoog behoeven, dat de verkorting van het eerste verblijf onder de wapenen en de daaruit voortvloeiende geringe sterkte aan personeel een hoogst ongunstigen invloed zullen hebben op de bruikbaarheid der eskadrons voor hunne oorlogstaak, ik laat het aan de deskundigen van het wapen zelf over, zulks in details na te gaan.

Ik zoude thans willen overgaan tot de organisatie, zooals ik mij die voor de eerstvolgende jaren voorstel.

Niet ten onrechte heeft men in de Tweede Kamer den Minister van Oorlog verweten, dat hij in geenen deele gebruik maakte van de groote reserve aan geoefend personeel — een der afgevaardigden duidde die reserve aan als „oorlogswinst” — die in de oorlogsjaren gevormd was. Ik vermeen, dat daarbij niet zoozeer de bedoeling voorzat om bij eventueel oorlogsgevaar alle geoefende mannen te benutten en daaruit een sterk leger te kunnen samenstellen, dan wel om als gevolg van het aanwezig zijn dier „oorlogswinst” in het jaar 1920 en wellicht ook in de eerstvolgende jaren, de aan de beurt zijnde dienstplichtigen niet, of slechts gedeeltelijk onder de wapenen te roepen. Waar de Minister van Oorlog een leger van slechts 200.000 man noodig achtte, is het niet

Naar mijne meening wordt de waarde als soldaat van de z. g. jongeren bij ons wel ietwat overschat; ik zoude willen doen opmerken dat in den regel onze landweermannen in physieken zin een veel gunstiger indruk maken dan de miliciens. Het wordt vaak voorgesteld alsof de z. g. jongeren krachtige mannen, de z. g. ouderen afgeleefde grijsaards zijn, in werkelijkheid bedraagt het gemiddelde leeftijdsverschil tusschen een milicien en een landweerman slechts zes jaren, de jongste milicien is 20, de oudste landweerman 31 jaar oud. Ik durf niet te zeggen op welken leeftijd een man ongeschikt wordt voor den dienst te velde. Waar echter volgens de Naam en Ranglijst der officieren op twee na alle kapiteins der infanterie ouder zijn dan 35 jaar en de oudsten onder hen den 50-jarigen leeftijd naderen, daar wil het mij voorkomen, dat miliciens van 40, wellicht zelfs van 45 jaar, ook nog wel mede kunnen komen.

Een ander middel tot vermindering der kosten, dat in de Kamer niet ter sprake kwam, althans niet in den zin, dien ik straks zal aangeven, zou daarin hebben kunnen bestaan, dat men wel de volle lichting had opgeroepen, doch het eerste verblijf onder de wapenen had verkort. Thans is dit ook wel geschied, doch op grond van de omstandigheid, dat aangenomen is, dat in zes maanden hetzelfde kon worden bereikt, als waartoe vroeger acht maanden noodig waren.

Toch had ook iemand, die zich met dit inzicht niet zou kunnen vereenigen, genoegen kunnen nemen met eene dergelijke verkorting, alsdan echter met aanvaarding van de gevolgen, dat hetzij de aldus geoefende manschappen na één of meer jaren verlof niet meer voor het leger in eerste linie, doch voorloopig alleen voor de depôts geschikt zouden zijn, dan wel dat gedurende dien tijd door het gebrek aan personeel om oefeneenheden te vormen, geene oefeningen in hooger verband waren gehouden.

Aan het eerste bezwaar ware tegemoet te komen, door de feitelijk onvoldoend geoefende lichting te bestemmen voor de depôts en eene oudere lichting te bestemmen voor het leger in eerste linie.

Het tweede bezwaar is, zij het dan ook niet zoo gemakkelijk, eveneens te ondervangen. Splitst men de kaders in twee categoriën, namelijk zij, die tot het beroepskader behooren of die hoewel tot het verlofskader behorende, tijdens het mobilisatietijdperk meerdere jaren actieven dienst hebben gedaan en zij, die uit de thans onder de wapenen zijnde lichteningen gevormd zijn of nog gevormd moeten worden, dan zou men kunnen aannemen, dat de eerste categorie in de mobilisatiejaren zooveel ervaring heeft opgedaan — men zou ook hier van „oorlogswinst” kunnen spreken — dat in de eerstvolgende jaren te hunnen behoeve met minder oefening zou kunnen worden volstaan; voor de laatste categorie kunnen echter de oefeneenheden niet gemist worden. Krimpt men dus het eerste verblijf onder de wapenen in tot zes maanden en rekent men vier maanden voor de eerste africhting van den soldaat, dan blijven twee maanden over om het geleerde vast te leggen en voor het optreden in hooger verband. Hoe meer men nu van die twee maanden voor het laatste doeleinde besteedt, des te minder wordt het geleerde vastgelegd, en is dus de man in die mate minder geschikt voor het veldleger.

In Zweden, waar ook de lichting 1919 onvoldoende is geoefend, heeft men besloten, deze bij mobilisatie in de depôts op te nemen.

Zoowel in het stelsel van den afgetreden Minister van Oorlog als in dat van Overste TEN BOSCH worden tweelichteningen voor de depôts bestemd. Neemt men nu hiervoor de lichteningen 1920 en 1921, dan is men voor de twee eerstvolgende jaren geholpen. In die twee jaren zal misschien de toestand zich zoodanig hebben geteekend, dat men zal kunnen beslissen of men het met een betrekkelijk klein leger, passende in het kader van den Volkenbond, zal kunnen afdoen, dan wel of men een groot leger zal moeten blijven onderhouden. In het laatste geval zal alsdan het eerste verblijf onder de wapenen voor de volgende lichteningen weder op acht maanden moeten worden gebracht, tenzij in dit jaar en het volgende jaar mocht blijken, dat eene vermin-

dering, zij het dan ook niet dadelijk met twee maanden, mogelijk ware.

Men zal mij wellicht tegenwerpen, dat door het brengen van onvoldoend geoefend personeel in de depôts, deze niet in staat zullen zijn aan hunne bestemming te voldoen, d. i. het leger in de eerste linie op sterkte te houden en wel omdat dit slechts mogelijk is met geheel geoefende manschappen. Ik ben in dit opzicht een andere meening toegegaan. Indien men tot aanvulling van verliezen in de depôts beschikt over volledig afgerichte manschappen en, omdat ook bij de kaders verliezen intreden, over voldoende aanvoerderkaders, dan is het beter, deze van den aanvang af tot gevechtseenheden te groepeeren en dus in eerste linie sterker te zijn. M. i. moet men de depôts in beginsel beschouwen als werktuigen, om het nog onvolledig of niet geoefende menschenmateriaal te transformeeren in bruikbare soldaten. Heeft men 6 maanders, 4 maanders, wellicht nog korter geoefenden en ten slotte geheel ongeoeffende recruten in de depôts, dan is men in staat, periodiek nieuwe stof aan het in eerste linie staande leger toe te voeren. Bij zeer groote verliezen zal weliswaar de kans bestaan, dat men deze tijdelijk niet kan aanvullen, doch daarvan zal alleen het gevolg zijn, dat de tactische eenheden iets zwakker zullen zijn en dat men dus bij het bezetten van gevechtsfronten daarmede rekening zal moeten houden. (In November 1870 telde het leger van Prins Frederik Karel bij het gevecht om Beaune-la-Rolande slechts de helft der organieke sterkte aan geweren).

Waar dan ook de Minister van Oorlog in zijne organisatie 35000 man in depôts behield, zoude het m. i. de voorkeur verdienen, daaruit 35 bataljons samen te stellen.

Wat echter wel in de depôts aanwezig moet zijn, is eene groote sterkte aan kader, zoowel opleiders als aanvoerders. De eersten, die desnoods ongeschikt voor den dienst te velde kunnen zijn, dienen om doorlopend ongeoeffende mannen in geoefende soldaten te transformeeren, de laatsten dienen, met de jong afgerichte soldaten, tot aanvulling der verliezen; aangezien vorming van kaders echter meer tijd vordert dan

de africhting van soldaten, moet men reeds van te voren een zeer ruim surplus aan kaders bezitten, d. i. dus in tijd van vrede een zeer sterk percentage aan kaders gevormd hebben.

In het mobilisatietijdperk, toen ploegen van 6 à 8000 man elkaar met 40 dagen verschil in de depôts opvolgden, bleek de kadervorming geen gelijken tred met deze snelheid te kunnen houden.

Ik zag niet zonder eenige verwondering, dat men in den afgelopen oorlog in de depôts van het Fransche leger bijna 10 % van het beschikbare aantal veldvuurmonden had achtergehouden. Tenzij men geene middelen had om deze vuurmonden te bedienen en aan te spannen, acht ik deze wijze van handelen in beginsel verkeerd. Iedere bruikbare vuurmond behoort m. i. aan het front, men is aldaar dan van den beginne af reeds sterker; gaat geschut verloren, dan komt men toch nog slechts in den toestand, die de aanvangstoestand zou zijn geweest, indien men geschut had achtergelaten.

Zonder vuurmonden in de depôts zal het echter moeielijk zijn, aldaar recruten af te richten, het zal dus noodzakelijk zijn, bij mobilisatie over eene groote reserve aan geoefende artilleristen te beschikken.

Moet men echter, hetgeen bij een zeer langdurigen oorlog zal kunnen voorkomen, toch nog recruten africhten, zoo voere men hunne africhting zoo ver door als mogelijk is, daarbij gebruik makende van nagemaaakte richtmiddelen, desnoods ook van nagemaaakte vuurmonden van hout of minderwaardig metaal en voltooie dan die africhting aan of nabij het front. Bij een langdurigen oorlog verliest deze in den regel ook zijn mobiel karakter en heeft het dus weinig bezwaar, om die africhting b.v. bij in reserve staande batterijen te doen geschieden.

Zooals ik hierboven reeds aangaf, moet van de beschikbare reserves aan geoefenden, de z.g. oorlogswinst, gebruik

worden gemaakt, om de op de been te brengen krijgsmacht zoo sterk mogelijk te maken; ieder die in de mobilisatiejaren deel uitmaakte van het georganiseerde leger, moet, tenzij hij te oud geworden is, daarin terugkeeren. Aangezien door velen de 45-jarige leeftijd als grens wordt beschouwd, is er geen bezwaar, de oudste lichter, die in 1914 nog tot de landweerbataljons behoorde, (L. W. lichter 1907 of militielichter 1899) weder onder de wapenen te roepen.

In hoeverre zal nu kunnen worden gebruik gemaakt van het verband, dat in de mobilisatiejaren in de eenheden gelegd is?

Aan het einde van het mobilisatietijdperk beschikte men aan infanterie over 72 veldbataljons, 18 reserve-veldbataljons, 48 landweerbataljons en 48 reserve-landweerbataljons, alle op organieke oorlogssterkte, alsmede over 48 etappe bataljons, — feitelijk waren het 4×48 niet in bataljonsverband georganiseerde etappe compagnieën op bijna $\frac{2}{3}$ van de organieke sterkte. Aangezien echter in de depôts 30 à 36.000 man beschikbaar waren, zouden zonder moeite ook de etappe bataljons op de organieke sterkte kunnen worden gebracht. Men komt aldus tot een totaal van 234 complete bataljons. Boven en behalve deze eenheden had men nog de beschikking over drie lichten, z.g. gediende landstorm, die echter tijdens het mobilisatietijdperk niet onder de wapenen zijn geweest en dan ook niet in tactische eenheden gegroepeerd werden.

In het eind van 1918 en in den aanvang van 1919 zoude het alleszins aanbeveling verdiend hebben, bij uitbrekend oorlogsgevaar, alle oude verbanden weder te herstellen; naarmate echter het tijdstip, waarop de demobilisatie een aanvang nam, verder achter ons komt te liggen, verdient het de voorkeur, eene andere groepeerings in het leven te roepen.

In het reeds door mij aangehaalde artikel van den Kapitein LAMBOY in A. R. K. O. komt deze bij een jaarlijksch contingent van 17.000 man voor de infanterie en een dienstverband van 25 jaar tot een sterkte van 3×72 bataljons en wel van 72 voor het eerste leger in eerste linie, 72 voor reserve-formatiën, 72 voor territoriale verdediging. Aange-

zien het totale aantal bataljons weinig verschilt van het hierboven aangegeven aantal van 234, ware gemakshalve dat aantal van 3×72 bataljons voor oogen te houden.

Ieder regiment zou dan in de diepte 9 bataljons formeeren; werd deze organisatie voor de toekomst aangenomen, dan zou de samenhang, in het eerste jaar in de legercompagnieën tot stand gebracht, blijven voortleven tot in de laatste geleiding toe. Het ware dan echter gewenscht, dat de regiments-recruteeringsdistricten niet, zooals thans het geval is, in twee, doch in drie bataljonsdistricten waren gesplitst.

Aangezien dit in 1914 echter niet het geval was, zijn opvolgend de uit het leger vrijkomende dienstplichtigen van drie bataljons, verdeeld over twee bataljons en is dus de gevormde samenhang min of meer verloren gegaan.

Uitgaande van 3×72 bataljons, zoude men de 72 eerste bataljons, evenals thans, kunnen bestemmen voor het veldleger en van de 72 reserve-bataljons, tot 24 reserve-regimenten verenigd, de helft eveneens voor het veldleger kunnen bestemmen, waardoor 12 brigades (divisiën) à 9 bataljons zouden kunnen ontstaan, op overeenkomstige wijze dus, als men voornemens was, bij de z.g. tweede mobilisatie te werk te gaan. De overblijvende 12 reserve-regimenten waren te bestemmen voor bepaalde landsgedeelten, o. m. de stellingen, als mobiele reserve's tot steun voor de uit de 72 territoriale bataljons gevormde plaatselijke bezettingstroepen. Zoo zouden b.v. een zes- of achtal dezer regimenten, opgesteld binnen de vesting Holland, naar behoefte kunnen worden geredigeerd, hetzij naar het kustfront, dan wel naar de Nieuwe Hollandsche Waterlinie.

Doordat nu echter tijdens de oorlogsjaren de aanvankelijke drie-indeeling overging in een twee-indeeling en in de landweer- en reserve-landweerbataljons een nieuw verband is gelegd en door oefeningen is bevestigd, zoude ik het geraden achten, die groepeeringswijze te behouden. Dit zou dus leiden per regiment tot drie georganiseerde veldbataljons in eerste linie en vier bataljons in derde linie, en zouden dus de reserve-formaties, d. i. de middelmoet, slechts twee bataljons kunnen leveren; het aantal reserve-bataljons zou in stede

van 72, slechts 48, het aantal territoriale bataljons 96 be-
dragen.

Ik zoude het nu gewenscht achten aan deze indeeling vast te houden, d. i. dus de 72 veldbataljons in hunne stand-
plaatsen en de 96 territoriale bataljons in hunne districten
te doen opkomen, terwijl de z.g. middelmoot in de depôts
der regimenten zou kunnen samenkomen en aldaar gegroe-
peerd worden tot drie bataljons. Deze zouden dan vermoede-
lijk beneden de organieke sterkte blijven, doch vrij spoedig
die sterkte kunnen bereiken door overheveling van personeel
uit de territoriale bataljons. Wel zouden deze daardoor
zwakker worden, doch ik acht dit nadeel van minder be-
teekenis dan het verbreken van het verband, dat tijdens
het mobilisatie tijdperk in die bataljons tot stand is gebracht.
Wellicht ware die overheveling op papier reeds voor te
bereiden.

Ik ontveins mij in geen deele, dat o. m. als gevolg van
het inleveren van kleeding en wapenen door hen, wier
dienstverband geëindigd is, een organiseren der krijgsmacht,
in den zin als hier aangegeven, wellicht op groote moeilijk-
heden zal stuiten en dat een nader uitwerken van deze
voorstellen wellicht aan een andere groepeerings voorkeur
zal doen geven; ik doe dan ook niet meer dan het denkbeeld
in overweging geven. Hoofdzaak zij echter, dat de thans
bestaande organisatie in beginsel worde gehandhaafd en dat
de nieuw te vormen eenheden zich aan die organisatie
aanpassen.

Tevens trede hierbij de gedachte op den voorgrond, een
gedeelte der troepen, de z.g. reserve-bataljons, dusdanig te
organiseren, dat zij zoowel tot verhooging van het mobiele
element der verdediging, als tot versterking der plaatselijke
verdediging mogen dienen, zonder aan bepaalde landsge-
deelten vastgeketend te zijn.

Overzichtshalve zij hier aan toegevoegd, dat niet alleen
bij de infanterie, doch ook bij de overige wapens, eene niet
onbelangrijke oorlogswinst aangeoefend personeel is gemaakt.

In ieder der depôts veld-artillerie zal eene sterkte aan-
wezig zijn, gelijk aan de organieke oorlogsterkte van een

regiment veld-artillerie, terwijl ook in de depôts der vesting-artillerie een belangrijk surplus beschikbaar zal zijn. Aangezien het aantal vuurmonden slechts in geringe mate is toegenomen, ware het overcompleet aan bereden artilleristen in dier voege te benutten, dat al het thans door de vesting-artillerie bediende geschut, voor zooverre het zich daartoe leent, (8 c.M. st. enz.) voor gebruik te velde gereed gemaakt en van de noodige bespanningen werd voorzien, het overcomplete personeel der vesting-artillerie kan, voor zooveel mogelijk, zonder bezwaar de infanterie bezettingen der permanente werken vervangen, waardoor deze troepen beschikbaar komen voor den dienst buiten die werken, waarbij de geoefendheid in alles wat den velddienst betreft, beter tot haar recht komt dan in een fort.

Van het overcompleet der cavalerie ware een gedeelte te benutten als wielrijderafdeelingen, de rest voor bewakingsdiensten in het inwendige van het land; in groote steden, waar allicht onlusten zijn te wachten, hebben de meerendeels van het platteland gerecruteerde cavaleristen meer waarde als politietroep, dan de uit die plaatsen vaak afkomstige militairen; in verband met dit laatste ware dan ook in overweging te nemen, om depôt- en etappe-troepen in beginsel niet in hunne plaatsen van herkomst te legeren.

In onmiddellijke aansluiting met de organisatie der levende strijdkrachten ware thans het bestaande vestingstelsel onder het oog te zien. Wellicht had deze beschouwing daaraan vooraf moeten gaan, indien men althans de stellingen beschouwt als het vaste geraamte, waaraan het gebruik der troepen zich zal moeten aanpassen. Hoe meer men echter overhelt tot het standpunt, waarop blijkens het verslag dezer vereeniging van 25 October 1918 o. a. de Kapitein SCHARROO zich gesteld heeft, n.l. dat de verdediging een mobiel en elastisch karakter moet hebben, waarmede dan gepaard gaat een elastisch gebruik van het terrein, waar men het vindt, hetzij in reeds gedeeltelijk gereedgemaakte, dan wel in nog gereed te maken stellingen, des te minder is het noodig aan de stellingen den voorrang toe te kennen.

Indien ik in mijne laatste stelling de meening uitsprak, dat onze bestaande permanente stellingen moeten behouden worden, dan wil daarmee echter nog niet gezegd zijn, dat ik alle stellingen in haren tegenwoordigen vorm als onmisbaar in het stelsel van onze landsverdediging beschouw. Integendeel, ik acht het zeer goed mogelijk, dat men op dat gebied later tot ingrijpende wijzigingen zal overgaan. Zoo is het b.v. aan twijfel onderhevig, of de stelling van Willemstad, afgezien van hare waarde als opname-stelling of uitvalspoort, in haar tegenwoordigen vorm noodig is als steun voor de passieve verdediging der groote rivieren tegen een uit het Zuiden oprukkenden vijand. Ook is het fragelijk of aan de stelling van den Helder, nu dat onze Oostelijke naburen geene oorlogsvloot meer bezitten, nog dezelfde beteekenis moet worden toegekend als vóór den grooten oorlog, waarbij ik echter doe opmerken, dat die beteekenis weder kan toenemen, zoodra het plan tot drooglegging der Zuiderzee in uitvoering is gekomen. Zal voorts in stede van wat men thans zou kunnen noemen onze „havenverdediging” niet in de plaats moeten treden eene „verdediging van de geheele kust” in den geest als dit door de Duitschers aan de Belgische kust is geschied?

Ik wil echter deze vraagpunten niet onder de oogen zien en indien ik mij voor het behoud der tegenwoordige stellingen uitspreek, dan geschiedt zulks in de eerste plaats omdat ik het voor een land als het onze, dat door zijne bedreigde ligging tusschen machtige naburen, door zijne geringe diepte en door den ongunstigen vorm zijner landgrenzen in zekeren zin is aangewezen op de strategische verdediging en daarbij in den kortst mogelijken tijd een groot weerstandsvermogen zal moeten ontwikkelen, van het grootste belang acht, reeds in tijd van vrede ver doorgevoerde voorbereidingen te treffen om zich den passieven steun van het terrein te verzekeren, d. i. dus over min of meer gereedgemaakte stellingen te beschikken.

Aangezien deze nu aanwezig *zijn*, zoude ik, om overeenkomstige redenen als voor mij ten aanzien van de organisatie der levende strijdkrachten gelden, in het

overgangstijdperk, het bestaande willen handhaven.

Ik maak in dit opzicht ook geene uitzondering voor de stelling Amsterdam, alleen wensch ik haar niet langer beschouwd te zien als het reduit onzer verdediging.

Dit geschiedt niet zoo zeer, omdat die stelling wellicht in technischen zin niet meer voldoet aan den eisch, die men aan een reduitstelling stelt of stelde, doch meer omdat ik voor ons land de noodzakelijkheid van een centraalreduit betwijfel. Worden wij van de zeezijde aangevallen en slaagt een vijand er in, vasten voet op onze kust te verkrijgen, dan zullen wij moeten trachten ons te handhaven in eene meer Oostwaarts gelegen lijn, daarna misschien achter d.i. beO. de N.-H. Waterlinie, tenslotte wellicht achter den IJssel; het wil mij voorkomen, dat het alsdan verkeerd zoude zijn, ons hardnekkig vast te klampen aan Amsterdam. Geschiedt de aanval uit het Oosten, dan bestaat er, na een eventueel doorbreken van de N.-H. Waterlinie, meer aanleiding in Z.-W.-richting terug te trekken, om aldus een gedeelte der provincie Zuid-Holland en de Zeeuwsche eilanden vast te houden, met behoud van den vrijen toegang naar de zee, dan ons in Noordelijke richting naar Amsterdam te doen afdringen en op te sluiten.

Nu echter de werken van de stelling van Amsterdam eens bestaan, zoude ik mij uit den aard der zaak het gebruik daarvan niet willen ontzeggen. Zoo zal het Westfront en Zuid-Westfront benut kunnen worden, wanneer aan een op de kust gelanden vijand, het hoofd mocht worden geboden in eene lijn die b.v. van Leimuiden over Alphen en Moerkapelle naar de Rotte, of van Aalsmeer (Uithoorn) in de richting Gouda loopt, het Oostfront als linkervleugel eener weerstandslijn, die, na den val der N.-H. Waterlinie, eveneens in de lijn Uithoorn—Gouda mocht worden bezet.

Ik zoude thans willen overgaan tot de vredesorganisatie, waarmede de sterkte der beroepskaders ten nauwste verband houdt.

Tot nog toe was bij de Infanterie de stam van iedere compagnie van het veldjegeer aanwezig; bij de bereden artillerie was feitelijk het verdubbelstelsel ingevoerd.

Het laat zich niet loochenen, dat in het bijzonder de toestand, zooals die bij de Infanterie bestond, tot sterke beroepskaders leidt, en waar men nu naar bezuiniging streeft, ligt het alleszins voor de hand, dat men tracht het aantal vredeseenheden te verminderen, met het gevolg, dat deze uitsluitend het karakter verkrijgen van oefenscholen en niet langer kunnen worden beschouwd als de stam van de te vormen oorlogseenheid.

Voorloopig aannemende, dat men met die inkrimping der beroepskaders niet zoo ver zoude gaan, dat de opleiding der recruten daarvan nadeelen zou ondervinden, zal in ieder geval de totale sterkte aan beroepskader, dat in de gemobiliseerde krijgsmacht aanwezig zal zijn, belangrijk dalen. Gaat men reeds thans tot de inkrimping over, dan zal in de eerste jaren het nadeel zich niet in sterke mate doen gevoelen, omdat wellicht een groot gedeelte der beroepsaanvoerders in de categorie der reserve-aanvoerders zal overgaan, doch op den duur zullen dezen verdwijnen en zal met de verminderde sterkte aan beroepskader eene evenredige vermindering van de sterkte aan voormalig beroepskader gepaard gaan. In kwalitatieven zin zal daardoor de aanvoering in de gemobiliseerde krijgsmacht belangrijk achteruitgaan. Indien in het mobilisatietijdperk ééne klacht algemeen werd geuit, was het wel de klacht over gebrek aan beroepskader. Dit moge nu wel voor een deel te wijten zijn aan de omstandigheid, dat in de jaren, die aan den oorlog voorafgingen, nog niet in voldoende mate zorg was gedragen voor goed verlofskader, doch het wil mij voorkomen, dat, ook zelfs wanneer in dit opzicht belangrijke verbeteringen intreden, toch steeds eene sterke kern aan beroepskader aanwezig zal moeten zijn. Vooral bij een stelsel, waar men ter wille der legersterkte het verblijf onder de wapenen, en dus, zoowel de individueele geoefendheid van den man, als de practische bruikbaarheid der kaders tot een minimum heeft teruggtbracht, zal de behoefte aan een talrijk beroepskader zich doen gevoelen. Het is mij dan ook ten eenenmale onbegrijpelijk, dat de Overste TEN BOSCH, bij eene legersterkte van 400.000 man, meent te kunnen volstaan met eene sterkte

aan beroepskader, die ongeveer $\frac{1}{3}$ van de tegenwoordige sterkte zal bedragen en het wil mij voorkomen, dat hij voor de encadreering een veel te grooten wissel trekt op de bruikbaarheid der verlofskaders. De inkrimping van het eerste verblijf onder de wapenen zal er toe leiden, dat de praktische vorming in de aanvoerdersrangen grootendeels moet geschieden tijdens de aanwezigheid der lichteningen voor herhalingsoefeningen en nu weten wij toch allen bij ervaring, hoe gering tenslotte het rendement is van eene herhalingsoefening, die officieel drie weken duurt, wanneer van die achttien werkdagen de dag van opkomst en vertrek, uren voor geneeskundige keuring, inspectie, enz. en wellicht ook nog twee vrije Zaterdagmiddagen afgaan, te meer wanneer voor die oefenperiode dan nog het, in normale omstandigheden niet bestaande, mobilisatie-verband in het leven moet worden geroepen.

Bij een leger van 200.000 man, zooals de afgetreden M. v. O. wenschte te behouden, ware wellicht gaandeweg en zeer geleidelijk tot eene inkrimping van de beroepskaders over te gaan en wel als gevolg van de omstandigheid, dat in de laatste jaren het aantal oudere reserve-officieren, d.z. de kapiteins, in niet onbelangrijke mate is toegenomen. Met het oog op den tegenwoordigen toestand is het als eene toevallige bate te beschouwen, dat velen hunner in het mobilisatietijdperk langen tijd actieven dienst hebben gedaan, in de toekomst echter verdwijnt dit voordeel weder.

Aan eene inkrimping van het aantal hoofdofficieren valt m.i. eerst te denken, wanneer — wellicht over een zestal jaren — de oudsten der reservekapiteins in aanmerking beginnen te komen voor den naasthoogeren rang en men maatregelen heeft genomen om te waarborgen, dat zij de daarvoor vereischte bekwaamheden kunnen verwerven.

Zoolang echter niet vaststaat, of men in de toekomst met een leger van slechts 200.000 man zal kunnen volstaan, acht ik het dringend geboden, het beroepskader op zijne tegenwoordige organieke sterkte te handhaven.

Bij het meerendeel der voorstellen tot legervorming, die in den laatsten tijd ter sprake kwamen, is ten aanzien van

de sterkte der beroepskaders, de encadreering in oorlogstijd geheel buiten beschouwing gelaten en is uitsluitend rekening gehouden met de eischen, die door de opleiding der recruten zouden worden gesteld. In het algemeen is men geneigd, de recruten samen te voegen in een beperkt aantal compagnieën, met het gevolg, dat daardoor het aantal compagniescommandanten, administrateurs, onderofficieren van de week, enz. zal kunnen afnemen; ik zoude er echter op willen wijzen, dat hierdoor het aantal lagere instructeurs niet vermindert en dat b.v. 240 recruten, die in ééne compagnie zijn vereenigd, toch evenveel instructeurs zullen eischen, als wanneer zij over vier compagnieën waren verdeeld. Er valt in den laatsten tijd eene strooming waar te nemen, om een groot aantal recruten in ééne oefeneenheid te vereenigen; ik kan niet nalaten hier de aandacht te vestigen op de beschouwingen, die de Kapitein LAMBOUJ in zijn reeds meer aangehaald artikel in A. R. K. O. aan deze aangelegenheid wijdt, en waarin hij de noodzakelijkheid doet uitkomen, dat de kapitein compagniescommandant persoonlijk contact met zijne recruten houdt; dit is bij een groote sterkte onmogelijk.

Uitgaande van een jaarlijksch contingent van 720 man per regiment, komt hij tot een sterkte van 120 recruten per oefencompagnie, zijnde dit naar zijne meening een aantal, waarmede een kapitein — Schr. zegt nog wel een „goede” kapitein — zijne handen vol heeft. In het stelsel van den Kapitein LAMBOUJ splitst de oefencompagnie zich bij mobilisatie in twee oorlogscompagnieën, de tegenwoordige sterkte aan beroepskader is bij hem tot de helft teruggebracht. Waar nu door mij voorloopig, d.i. in den afwachtingstoestand, nog het behoud van al het beroepskader wordt noodig geacht, zal daarvan o.m. het gevolg kunnen zijn, dat ieder kapitein alsdan met de opleiding van 60 man zal worden belast, en al zoude nu ook dit aantal zonder bezwaren iets grooter kunnen worden genomen, nadeelen zijn daaraan niet verbonden. Immers, waar men in den laatsten tijd voortdurend de klacht hoort uitspreken, dat het jonge beroepskader niet geschikt

is voor het geven van instructie, daar wil het mij voorkomen, dat een uitstekend arbeidsveld wordt geschapen voor de beroepskapiteins om hen die geschiktheid bij te brengen. Instructie geven leert men niet door voordracht of beschouwing en op kaderscholen, doch uitsluitend door daadwerkelijke toepassing bij recruten, alsdan echter onder toezicht; hoe meer ervaren officieren er voor dit toezicht beschikbaar zijn, des te spoediger zal het kader de vereischte bekwaamheid hebben opgedaan.

Ongeacht of men nu in de toekomst moge besluiten tot eene beperking van het aantal vredeseenheden, die ten gevolge zou hebben dat deze zich bij mobilisatie zouden moeten splitsen in twee, drie of wellicht zelfs vier eenheden, zoo moet er m. i. toch naar gestreefd worden, den samenhang, die in vreedestijd is gevormd, zooveel mogelijk te handhaven in de oorlogseenheden, en dit door te voeren tot in de laatste geleding, de territoriale bataljons toe.

Wanneer dan ook de Memorie van Antwoord der laatste oorlogsbegroeting verkondigt, dat het voordeel, dat kader en manschappen elkaar kennen, in de practijk gebleken is van zeer betrekkelijk waarde te zijn, daar officieren en onderofficieren dikwijls wisselen en men toch aangewezen is op een groot quantum reserve-officieren, daar zoude ik willen doen opmerken, dat het dan eerder aanbeveling zou verdienen, indien men trachtte, die wisseling tot een minimum te beperken, ook al zoude daardoor het persoonlijk belang der betrokkenen ook min of meer in het gedrang komen. Dit zou uit den aard der zaak eveneens moeten gelden voor de reserve-aanvoeders of deze een groot, dan wel een klein quantum vormen, is in dezen totaal onverschillig. Ook met het oog op de oorlogsencadreering streven men er reeds in vreedestijd naar, de onderdeelen zoowel in kwalitatieven, als in quantitatieven zin gelijkwaardig te encadreeren. In de jaren, dat de naam- en ranglijst der officieren nog bij ieder regiment Infanterie de namen der reserve-officieren vermeldde, trok het vaak mijne aandacht, dat b.v. het toenmalige regiment Grenadiers en Jagers, het 4e en

het 7e regiment wel driemaal zooveel reserve-officieren hadden als b.v. het 1e en het 3e regiment, het is mij niet bekend of zulks thans nog het geval is.

Wat de encadreering met onderofficieren betreft, was het in de mobilisatiejaren opvallend, dat enkele korpsen, die zich geheel of gedeeltelijk recruteerden uit de centra van intellect, de groote steden, groote aantallen verlofskader leverden, in tegenstelling met die korpsen, welke uit de schaarsch bevolkte, in den regel ook op intellectueel peil lager staande landsgedeelten voortkwamen. Dit had ten gevolge, dat voortdurend overheveling moest plaats hebben van kader-rijke naar kader-arme korpsen. Het zoude m. i. aanbeveling verdienen, reeds in tijd van vrede rekening met deze omstandigheid te houden, door voor ieder korps, in verband met de herkomst der dienstplichtigen, het percentage aan verlofskader vast te stellen, dat moet worden geleverd en uit het daardoor ontstaande surplus van enkele korpsen het tekort der andere aan te vullen. Wel zullen daardoor een aantal jongelieden niet in de onmiddellijke nabijheid hunner woonplaatsen moeten vertoeven, doch aan dit bezwaar, dat wellicht in het mobilisatie-tijdperk zwaar woog, behoeft thans, waar het twintigjarigen geldt, die hoogstens een jaar onder de wapenen blijven, geene overwegende beteekenis meer te worden gehecht.

De VOORZITTER: Mijnheer WITTERT! Uit naam van de Vergadering betuig ik U hartelijk dank voor hetgeen gij ons hebt medegedeeld. Waar gij zelf gezegd hebt, dat sommige onderdeelen van uwe voordracht eigenlijk minder in onze Vereeniging thuis behoorden, omdat zij te laag bij den grond waren, geloof ik, dat gij te bescheiden zijt geweest, want het is m. i. wel goed, dat in deze Vereeniging eens gewezen wordt op de *practische* bezwaren tegen allerlei idealen, welke van achter de schrijftafel worden verkondigd, doch in de praktijk niet verwezenlijkt kunnen worden. Mij ten minste verheugt het, dat dit gedaan wordt, te meer, daar het gedrukte verslag in handen komt van onze 2300 leden, die

dus er over kunnen denken en met anderen daarover spreken en het overwegen. Wellicht komen velen hunner daardoor tot andere denkeelden en opvattingen omtrent zaken en toestanden in ons land, dan zij zich gevormd hadden, deels door onbekendheid met de eigenaardigheden van de verschillende wapens, deels door het lezen van geschriften in andere landen.

Het wil mij voorkomen, dat er wel iemand zal zijn, die naar aanleiding van het gesprokene een en ander in het midden heeft te brengen, sommige zaken wil onderstrepen, op andere punten tegenwerpingen wenscht te maken. De heer LAMBOOY heeft mij reeds verzocht hem het woord te willen verleenen, daar de inleider hem uit zijn tent heeft gelokt. Dat is alvast één resultaat, dat gij van avond verkregen hebt, Mijnheer WITTERT.

Het woord is aan den heer LAMBOOY.

De heer LAMBOOY: Mijnheer de voorzitter! Na de belangrijke mededeelingen van den geachten inleider te hebben gehoord, zou ik willen betoogen, dat ik het *niet practisch* acht, dat wij in onze adviezen aan de Regeering het beginsel huldigen, alleen zuiver militaire eischen te doen gelden, zonder ons iets aan te trekken van de economische en financiële zijde van het vraagstuk. Door ons op dat particularistisch standpunt te plaatsen, bewerken wij, dat men geen vertrouwen meer zal stellen in onze voorstellen.

Als het de uitdrukkelijke wensch van Regeering en volksvertegenwoordiging is, dat op het defensiegebied wordt bezuinigd, dan ligt het geheel op den weg van b.v. den Chef van den Generalen Staf, om in deze alle mogelijke medewerking te verleenen, voor zoover dit mogelijk is, zonder de weermacht belangrijk te schaden.

Het gaat niet aan te zeggen: ik vind dit noodig, de financiële gevolgen en de persoonlijke druk laten mij koud.

Neen, wij militairen moeten in dit geval nauwgezet onderzoeken op welke manier wij kunnen bezuinigen en toch een flinke, gezonde kern voor onze weermacht behouden.

Verzuimen wij dit, dan worden de bezuinigingen *loch*

aangebracht, doch wellicht op posten, die naar onze meening het laatst daartoe in aanmerking behoorden te komen.

Een punt van groot belang werd door inleider besproken, n.l. dat personeel onder de wapenen moet zijn om de jonge verlofaanvoerders te oefenen. Tot dusverre diende hiervoor het blijvend gedeelte. Maar deze onsamenhangende massa, waarvan het gros ontevreden is vanwege het verlengde verblijf onder de wapenen, is allerminst de gewenschte troep voor jonge aanvoerders. Veel liever zou men, dat de militie-sergeanten voor troependienst in aanmerking komen op het oogenblik, waarop de volgende ploeg recruten een 3 of 4-tal maanden is geoefend.

Tal van commando's kunnen dan aan de jonge aanvoerders worden opgedragen.

De Heer WITTERT heeft van mij een citaat aangehaald, waaruit zou blijken, dat op niet militaire gronden door mij wordt voorgesteld den eersten oefentijd van 8½ maand op 6 maanden terug te brengen.

Mijnheer de voorzitter, het is een bekend feit, dat citeeren altijd het gevaar met zich brengt van onvolledig te zijn. Ik geloof dat Overste WITTERT ook onvolledig is geweest.

De heer WITTERT: Geheel zonder opzet!

De heer LAMBOUY: Natuurlijk! Ik heb n.l. ook het middel aan de hand gedaan, waardoor de oefentijd veel beter tot zijn recht komt dan tegenwoordig, nu de man reeds na 8½ maand door allerlei wacht- en corveediensten aan de opleiding wordt onttrokken. Immers ik wees niet alleen op de noodzakelijkheid van kleine oefen-eenheden, maar heb ook betoogd, dat het eisch is, te verzekeren, dat men, nu men eenmaal den korten oefentijd wil, ook moet zorgen, dat de menschen *nimmer door wacht- en corveediensten aan de oefeningen worden onttrokken*. Die wachtdiensten moeten dan maar gedaan worden door burgerbewakers of door uitbreiding van de politietroepen en voor de corveeën moet, voor zoover ze niet door administratietroepen worden verricht, het aantal burgercorveeërs worden uitgebreid.

Wat betreft mijn voorstel, om den oefentijd bij de bereden Artillerie op 13 maanden te brengen, teeken ik aan, dat ik geschreven heb „*minstens*” 13 maanden. Dit geschiedde omdat de Minister van Oorlog het wilde doen met 12 maanden; ik heb het bezwaar gevoeld, dat dan bij de onderdeelen gedurende een maand voor paardenverzorging enz. geen personeel was dat daarin is geoefend en daarom de ploegen één maand over elkaar moeten grijpen, indien men althans de lichting ineens wil laten opkomen.

Op het lijstje, betreffende de corveediensten, dat de Overste heeft opgesomd, komt personeel voor ten behoeve van cantine, parkwacht enz., deze diensten kunnen even goed door burgers worden verricht.

Zich uitsluitend op het militaire standpunt stellende, kwam inleider er toe, te betoogen, dat het hem vrijwel onverschillig liet, of men onder de tegenwoordige omstandigheden een lichting *niet* opriep. Ik zou daar principieel bezwaar tegen hebben. Ik wil volkomen toegeven, dat men van zuiver defensie-standpunt deze oplossing kan verdedigen door te zeggen: dan neem ik maar oudere menschen, die gedurende de mobilisatie geoefend zijn. Maar als we over eenige jaren zouden moeten mobiliseeren, zouden voor die ééne jonge lichting, welke we niet hebben geoefend, twee of drie oude lichtingen moeten opkomen, die normaal niet zouden zijn opgeroepen. De \pm 35-jarigen zouden dan moeten ten strijde trekken, terwijl b.v. 23-jarigen, die normaal volgens de wet moeten dienen, niet geoefend zijn. Dit bewijst dat het plicht is, de bewuste lichting wèl onder de wapenen te laten komen.

Ten slotte een kort woord over de inkrimping van de beroepsofficieren.

Het is volkomen juist dat we moeten zorgen, dat we de oorlogskaders present hebben. Om dit te verzekeren moeten officieren, die het leger verlaten, reserveplichtig zijn. Maar het is ook dringend noodzakelijk te voorkomen, dat, als de opkomst zóó geregeld wordt, dat men voor een groot aantal geen werk heeft, het overcompleet in het leger blijft hangen. Allen in het leger moeten vollen arbeid hebben.

Voor af te voeren hoofdofficieren vindt men een goed

debouché door hen in een bataljons-indeelingsdistrict te belasten met alle werkzaamheden die thans worden verricht door de landweer-Distr.-C.", door de prov. adjudanten en door de militie-commissarissen en hen tevens te belasten met het toezicht op den vrijwilligen landstorm en op de burgerwachten.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer NYPELS.

De Heer G. NYPELS: Mijnheer de Voorzitter! Er komen in de rede van den Heer WITTERT verschillende gedeelten voor waaraan ik niet gaarne mijn instemming zou willen geven en enkele waartegen ik bepaald meen te moeten opkomen. Dit is al dadelijk het geval met de eerste door hem aangegeven stelling, die ook door den Heer LAMBOOIJ aangevochten is, volgens welke militairen, bij het uitspreken van een meening over defensieonderwerpen, zich vrijwel uitsluitend als deskundigen te beschouwen hebben, en het aan anderen moeten overlaten om de militaire wenschen in overeenstemming te brengen met de eischen van niet zuiver-militairen aard.

Naar het mij voorkomt, heeft de geachte spreker hierbij verzuimd onderscheid te maken tusschen het „wat” en het „hoe”. Is eenmaal uitgemaakt wat er wezen moet, wat er gedaan moet worden, en wordt voor de uitwerking daarvan, aan de autoriteiten in het tweede gelid gevraagd hoe dit naar hunne meening op de beste wijze kan geschieden, dan kan ik hiervoor een heel eind met overste WITTERT meegaan. Maar geheel anders is 't, wanneer aan autoriteiten, die ter hoogste plaatsen gezeten zijn, door de Regeering of door den Minister om hunne meening wordt gevraagd. Indien deze geen rekening houden met het gebeuren om hun heen, ook op politiek, sociaal en economisch gebied, dan schieten zij m.i. in hun plicht te kort.

Volgens den inleider heeft de militaire adviseur zijn taak volbracht wanneer hij, ter zake gehoord, gezegd heeft: „zooveel man heb ik noodig en dat zal zooveel kosten.”

Dit ben ik volstrekt niet met hem eens. Die adviseur heeft zich wel degelijk af te vragen in hoever andere factoren invloed kunnen en mogen uitoefenen op datgeen wat hij als wenschelijk zou beschouwen, indien hij het vraagstuk uit een zuiver militair oogpunt mocht beoordeelen. Een door hem zelf bijgebracht voorbeeld kan hier voor mijn inzicht pleiten. Waar hij als zijn oordeel gaf, dat bij een militair advies over de afschaffing der plaatsvervanging alleen over het legerbelang behoefde te worden gesproken, aarzel ik niet het als een tekortkoming in elk advies hierover te beschouwen indien daarbij niet in ruime mate rekening werd gehouden met het volksgevoel, met de impopulariteit van de plaatsvervanging, met de uitsluiting van vele intellectueelen en van vele zoons van invloedrijke personen. Zelfs voor zoover hierdoor de kans onstond, dat aangelegenheden uit het leger naar buiten kwamen, die men uit een zuiver militair oogpunt daarvoor niet bestemd achtte, moest daarbij 't volksbelang meewegen.

Waar de heer WITTERT in zijn tweede stelling uitdrukt, dat het leger feitelijk geen eigen belangen heeft, beaamt hij eigenlijk wat ik tegen zijn vorige stelling aanvoer. Wie over legerbelangen spreekt moet doorlopend indachtig zijn dat het leger onderdeel van het groote geheel is en dat het daarin zijn taak te vervullen heeft. Ik zou de eerste stelling dan ook aldus willen lezen: „Wanneer door militairen eene meening wordt uitgesproken over onderwerpen, die de defensie raken, moet dit geschieden in overeenstemming met de eischen van politieken, socialen en economischen aard.”

Hierdoor zal, vreest men, het militair advies verwateren. Kon men aannemen dat het advies ongewijzigd ten uitvoer werd gelegd, dan zou ik dit op zichzelf wel niet goedkeuren, maar dan zou ik er mij toch kunnen indenken, dat men gaf wat men in zijn eenzijdigheid als het onvervalscht beste beschouwt. Maar nu geeft men 't advies aan anderen over, die weer geen militaire deskundigen zijn, om het naar hun inzicht te verwateren. Daar de M. v. O. bij de Regeering niet kan aankomen met eenzijdig opgestelde

voorstellen of ontwerpen, zou hij aan zijn departement een afdeling moeten toevoegen om de meening van zijn militaire raadgevers nader aan de andere eischen van den tijd aan te passen.

Door het bevorderen van de opvatting: „ik behoef me alleen met militaire zaken te bemoeien”, wordt de verdenking van zelf opgewekt, dat elk deskundig advies aanvechting van anderen behoeft, en dit ware m.i. juist te vermijden. Ook uitdrukkingen als door den spreker aangehaald, van heiligen plicht, e.d. moeten verdacht klinken, bij vooropgezette eenzijdigheid.

Hetzelfde geldt ongeveer over hetgeen hij zeide over het uitdenken van een denkbeeldig oorlogsgevaar. Aan dit alles ligt een wantrouwen ten grondslag, dat misschien nooit geheel en al zal zijn weg te nemen, maar dat m. i. wel te temperen is, als wij toonen ook oog te hebben voor het niet krijgskundige gedeelte der krijgskundige vraagstukken.

Hindert het den heer WITTEK, dat men in de bestrijding van de inkrimping van het beroepskader en van de uitbreiding van het reservekader een *prêcher pour sa paroisse* wil zien, dan geeft hij daardoor weer een illustratie van datgeen wat ik als een zwak punt in zijn betoog beschouw. Die inkrimping is stap voor stap door de militaire autoriteiten bestreden, die uitbreiding is stap voor stap bevochten moeten worden tegen die adviezen in. Nu gaat hij op den tot nu toe gevolgden weg voort en voert hij als bewijs voor de juistheid van zijn inzicht aan, dat tijdens de mobilisatie van het leger herhaaldelijk om beroepsofficieren gevraagd werd. Is dit inderdaad een bewijs? Hij ziet te veel naar hetgeen er was en er is, zonder zich af te vragen of dit niet anders had kunnen zijn. Indien eerder ten volle ware ingezien welke waarde het instituut van het reservekader, en van de reserve-officieren in het bijzonder, kon krijgen, dan zou de vorming van dit reserve personeel eene andere, eene betere zijn geweest, dan zou de behoefte aan beroepsofficieren zich niet zoo hebben doen gevoelen. Was eerder van militaire zijde begrepen welke groote kracht in het reservekader gelegd kan worden, dan zou vermoedelijk nu *niet* op grond van de

ervaring tegen inkrimping van het beroepskader geadviseerd kunnen worden.

Ik vrees, dat men in dit opzicht ook nu nog in de begane fout volhardt. Onder de reserve-officieren, die beneden de verwachting gebleven zijn, behoorden niet slechts jongelui, die inderhaast voor een lagen rang bekwaamd werden, maar ook hoofdofficieren, die uit de gelederen afkomstig waren. In de aanvulling van de plaatsen van reserve-majoor werd toch voor een niet onaanzienlijk deel voorzien door aanstelling van oud-kapiteins, welke in het leger het radicaal voor hoofdofficier *niet* hadden kunnen behalen. Als commandant van een gemobiliseerd reserve-bataljon was hun echter vaak een taak toegedacht, waaraan niet minder, maar wel meer vastzat dan aan die van een bataljonscommandant bij het veldleger. Werden zij b.v. commandant van een „vak” in een der „groepen” van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, dan kregen zij een gecompliceerd en gecombineerd commando dat groote bekwaamheid vergde. Door de opgedane ondervinding is men niet tot beter inzicht gekomen, de oude methode is weer hervat. Laat men de vorming van de reserve-officieren op te laag peil, dan zal men ook in de toekomst weer te goedertrouw, zij hetten onrechte, concludeeren, dat inkrimping van 't aantal beroepsofficieren in strijd zou zijn met het legerbelang. Om de slechte toepassing veroordeelt men het goede stelsel.

In de stelling van den Spr., die den eersten oefentijd verkeerd betiteld noemt, had ik, vóórdat ik de toelichting gehoord had, iets anders gezocht, dan de bedoeling blijkt te zijn. De betiteling van deze periode zou eigenlijk de *laatste* oefentijd moeten wezen. Wil men met een korten oefentijd volstaan, dan moet de man, vóórdat hij in militairen dienst komt, al een groote mate van geoefendheid, althans van lichamelijke opvoeding, bezitten. Het leger geve in den kortst doenlijken tijd de laatste oefening. Wat na dien als herhalings-periode noodig is, is eigenlijk geen „oefentijd” meer.

Over den duur van den noodigen oefentijd in het leger wil de heer WITTEKAMP zich voor de infanterie niet uitspreken;

dat is een zaak waarover de infanterie-officieren hun advies hebben te geven. Hij gaat hier in zijn deskundige specialiseering al heel ver. Hij, de hoofdofficier van de artillerie, met een reeds lange loopbaan achter den rug, die bovendien, naar ik meen, de Hoogere Krijgsschool doorloopen heeft, durft het oordeel niet aan over den tijd, die voor de vorming van een infanterist noodig is te achten. Toch is uit zijn betoog wel op te maken, dat hij aan de mogelijkheid van een eenigszins belangrijke inkrimping van dien oefentijd niet gelooft. Ligt die opvatting weer niet bij de fout van het bestaande als het onvermijdelijk noodzakelijke te beschouwen, fout waardoor men in een bedenkelijk conservatisme vervalt? Hij ziet het geheele soldaat zijn zooals het nu is en vraagt zich niet af wat daarvan over boord geworpen, of door iets beters vervangen kan worden. Hij rekent ons voor hoe velen van een compagnie afvallen voor allerlei kazernediensten en baantjes. Maar als de soldaat thuis kon verblijven en buiten de oefeningstijden burgerkleeding kon dragen, zoodat zijn werkkring een ambt werd zooals dat bij politie, brandweer, posterijen enz., dan zouden al vele van die kazernediensten en baantjes vervallen. Het reglement op den Inwendigen dienst geeft de officieren recht op een oppasser, zij hebben gelijk hiervan te profiteren, maar het reglement moet veranderd worden. Niemand behoeft, niemand mag een dienstplichtige tot oppasser hebben. Voor de onvermijdelijke baantjes en corveeën moeten burgers worden aangenomen. Zal bij dergelijke hervorming de krijgstucht wel genoeg te verzekeren zijn? De tucht bij brandweer en politie stel ik niet lager; maar beter is de vergelijking nog te maken tusschen de tucht aan boord van de militaire vloot en die op de handelsvloot. Bij zeerampen wordt van de tucht onder het ruwe burgerscheepsvolk niet minder verwacht, gevergd en verkregen, dan van de tucht onder de gedisciplineerde militairen.

Ook de oefeningen zelf kunnen anders bekeken worden, al is wat ik hierover zeggen wil daarom geenszins iets nieuws. De soldaat moet zijn handwerk leeren en hij moet gereed gemaakt worden om tegenover den vijand gesteld te kunnen

worden. Voorts moet het geleerde bevestigd worden en zijn oefeningen in grooter verband noodig. Het garnizoen is hiervoor minder geschikt dan het kamp. Drie maanden kamptijd kunnen meer nuttig effect opleveren dan 6 maanden garnizoen. De lente en de zomer geven tweemaal drie maanden kampgelegenheid.

De heer WITTERT wierp de vraag op, of 8½ maand voor oefentijd der infanterie genoeg zou kunnen zijn en zeide dit niet te kunnen beantwoorden. In dit verband wil ik er dan toch op wijzen, dat ik tijdens de mobilisatie een reserve 2e luitenant der artillerie mocht beëedigen, die het in elf maanden tot dien rang gebracht had. Hij was onderwijzer en had vooraf geenerlei militaire voorbereiding genoten. Indien het legerbestuur in dien tijd een burger tot artillerie officier kan doen opleiden, lijkt het mij toch overdreven eraan te twijfelen of een infanterie-soldaat wel in 8½ maand zou zijn te vormen.

Om tot het minimum te komen, dat voor den oefentijd gebillijkt is, wanneer men tevens rekening houdt met alle factoren, die op dit vraagstuk hun invloed mogen laten gelden, moet de dienstdienst in het leger, zooals ik reeds aanstipte, voorafgegaan worden door een vóroefening, die meerendeels aan de school wordt overgelaten.

De heer KEMPER: Ja maar, de school doet het niet.

De heer NYPELS: Zij wil het wel doen.

De heer KEMPER: 't Gebeurt niet.

De heer SNIJDERS: Het is al 30 jaren gevraagd.

De heer HOOGBOOM: Jaren geleden is er al om gevraagd; er is nooit iets geschied. Die vooroefeningen zijn verre toekomstmuziek, waarop voorloopig nog geen wissel getrokken mag worden.

De heer NIJPELS. Ik weet dat het gevraagd is, maar heeft men naar samenwerking van de betrokken Departementen gestreefd, zonder te ver gaande inmenging van militaire

zijde in de school? De korte dienstdtijd wordt door allen gewenscht. Wie het doel wil, moet de middelen willen. Zonder vóóroefeningen buiten het leger zal het niet gaan. Niettegenstaande de bedenkingen van militaire zijde is het nu toch tot een proef met *zes maanden* gekomen. De uitkomst schijnt niet bevredigend. Zij zal dit, naar ik vrees, ook bij eene herhaling niet worden. Men moet trachten voor ons land een voorbereidingsstelsel te vinden, dat of geoeffendheid geeft zooals het Zwitsersche, of lichamelijke vaardigheid, zooals de sport den Engelschman verschafft.

Om de verwachting van de opleiding buiten het leger niet te hoog te spannen, gaf de heer WITTERT ons het oordeel van een Franschen majoor, die zoo ongeveer gezegd heeft: „als dit en dat gebeurd is, en aan deze en die voorwaarden voldaan zal zijn bij de voorbereiding buiten het leger, dan zullen wij het *in een jaar* in het leger misschien wel klaar spelen.” Ik ken 't betoog niet waarop die conclusie berust, maar ik veroorloof mij de bestudeering aan te bevelen van een les, die thans elders gegeven wordt, aan iedereen die zich heeft af te vragen of de geschiktheid voor soldaat te velde alleen te krijgen is door een oefentijd in het leger. Ik bedoel de prestaties van het Roode leger. Toen de Fransche aanvoeders de opstanden in de Vendee niet konden bedwingen, vond men de verklaring hiervoor in de eigenaardige moeilijkheden van het terrein en de zich daarbij aanpassende vechtwijze. Maar in Rusland ziet men 't Roode leger geenszins alleen plaatselijk of in een guerrilla aan een andere troepenmacht het hoofd bieden, daartreedt 't Roode leger zegevierend op tegen hen, die de overwinnaars op de slagvelden van West-Europa waren en wreekt 't Rusland op de Japanners. Dat leger staat deels onder aanvoeders, die een militaire opleiding en loopbaan achter den rug hebben, en vele soldaten, die ook overeenkomstig onze opvattingen geoeffend zijn, maar daarnaast staan hooge en lagere aanvoeders die geen militaire vorming hebben gehad, en vechten duizendtallen van soldaten, w.o. vele Chineezee, die nooit een kazerne- of garnizoensoefentijd hebben doorloopen. Ik geef dat Roode leger niet tot voorbeeld ter na-

volging, ik weet er ook te weinig van om er alleen leering uit te trekken, maar ik beveel het wel ter studie aan bij de vraag in hoever de vorming tot officier en tot soldaat mogelijk kan zijn met andere middelen, of op andere wijze, dan die waarmede wij ons onafscheidelijk vereenzelvigd voelen.

Het verwijt, dat ik mij veroorloofde tot den geachten inleider te richten, als zou hij zich te veel aan het bestaande gebonden houden, moet ik ook doen gelden waar hij over het behoud der Nieuwe Hollandsche Waterlinie gesproken heeft. Het krachtigste argument door hem hiervoor aangevoerd is, dat de stellingen er nu eenmaal zijn. Wie zich op 't standpunt stelt, dat Nederland in de toekomst nog bedacht zal moeten zijn op een verdediging met eigen middelen, heeft zich in de allereerste plaats af te vragen: „hoe heb ik mij den oorlog in de toekomst te denken?” Komt hij daarbij tot de conclusie, dat de moderne vernielingswerktuigen, luchtstrijdmiddelen, tanks enz. het aanleggen van een drietal liniën, op 5 à 10 K.M. van elkander en verbonden door tusschenwerken, tot eisch voor de toekomst stellen, dan wordt het zeer waarschijnlijk dat hij aan de N. H. W. de waarde niet meer kan hechten, die de heer WITTEK haar wil blijven toekennen. In dat geval zou het behouden, alleen omdat zij er is, m. i. niet te verdedigen zijn. Mocht daarentegen de bij het IJserfront opgedane ondervinding tot het geruststellende resultaat leiden, dat onze N. H. W., ook tegenover de vermelde nieuwe strijdmiddelen, groot weervermogen behoudt, dan is de conclusie van den heer WITTEK te aanvaarden, maar op andere gronden dan de door hem aangevoerde.

Ik zie, M. d. V., dat U mijn rede wel wat te lang gaat vinden. Ik ben dan ook aan 't einde van mijne beschouwingen gekomen, doch zou alleen nog gaarne opmerken, dat ik niet op den mogelijken invloed van de stichting van den Volkenbond op het legervraagstuk ben ingegaan, omdat de spreker zelf deze kwestie niet anders dan even terloops heeft aangeroerd, toch hangt de opportuniteit van de legervraagstukken in groote mate af van de verwachting welke men van die stichting heeft.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer CARSTENS.

De Heer J. H. CARSTENS: Mijnheer de Voorzitter: Waar ik me bij Overste WITTERT geheel aansluit in zijn betoog over de Administratietroepen en over de noodzakelijkheid dat de lichtingen der Bereden Artillerie bij een eerste-oefentijd van één jaar in twee ploegen opkomen, welke een halfjaar over elkaar vallen, zulks met het oog op de baantjes, daar wil ik toch nog even wijzen op de groote nadcelen van de gescheiden opleiding voor stukrijder en voor kanonnier, welke dan echter moeten worden aanvaard, omdat de man practisch slechts een half jaar wordt geoefend. Ik zou nu van de Administratietroepen willen gebruik maken om daaraan te ontkomen. Van de 100 man per oefeneenheid zou ik er b.v. 60 in opleiding willen nemen voor stukrijder en kanonnier. De resterende 40 man krijgen eerst een opleiding van twee maanden en gaan daarna als Administratietroepen in de baantjes. De 60 man, die dus geheel worden geoefend, krijgen dan een opleiding en oefening als vroeger het geval was, dus acht maanden detailopleiding en vier maanden oefening in de batterij en in grooter verband. De practijk van jaren heeft bewezen, dat dit voldoende is.

De Administratietroepen worden bij mobilisatie verder geoefend bij de depôts, teneinde later als aanvulling te worden benut. Aangezien in het door mij voorgestane stelsel slechts ongeveer 60 pCt. der lichting wordt geoefend, zal het aantal dienstjaren bij de veldartillerie moeten worden vergroot, teneinde bij mobilisatie een voldoende aantal manschappen te hebben om de batterijen op oorlogsvoet te brengen. Dit kan geen bezwaar hebben en kost geen geld.

Het instituut der Administratietroepen is niet mooi, is mij niet sympathiek, maar ik neem het in den koop mede om de andere manschappen goed te kunnen oefenen, want anders worden allen onvoldoende geoefend. En landverraad zou het zijn anderen dan goed geoefenden voor den vijand te brengen.

In tegenstelling met Overste WITTERT acht ik het wél

noodig materieel in reserve te hebben. Er is toch ook materieel noodig voor de oefening van de manschappen in de depôts. Reserve-materieel is noodig om wat er in het gevecht onbruikbaar is geworden onmiddellijk te kunnen vervangen, wil de organisatie niet uit haar verband kunnen worden gerukt.

Toen wij gemobiliseerd hadden, is nagenoeg al het reserve-geschut der veldartillerie verbruikt bij het formeeren der nieuwe afdelingen. Wanneer we in den oorlog waren gewikkeld en er was een slag geleverd, waarin natuurlijk vuurmonden zouden zijn vernield of beschadigd, dan zouden we die niet hebben kunnen vervangen, omdat er, naar ik vermeen, slechts twee kanonnen in reserve over waren.

Zoals we reeds hoorden, hebben ook de Franschen geschut in reserve. Het vredesverdrag van Versailles, dat niemand vriendelijk voor Duitschland zal noemen, schijnt ook van deze noodzakelijkheid uit te gaan, want het staat Duitschland toe, boven de bij de 7 divisien en 3 cavalerie-divisien ingedeelde 204 veldkanonnen en 84 lichte houwitser, een zeker aantal in reserve te hebben.

De VOORZITTER: Mijnheer WITTERT, wilt U de debaters beantwoorden?

De Heer WITTERT: Mijnheer de Voorzitter! Met het oog op het vergevorderde uur van den avond zal ik kort zijn, een ieder heeft trouwens het pro en contra gehoord en kan daaruit zelf zijne conclusien trekken. Ik wenschte alleen te doen opmerken, dat, wanneer ik betoogd heb, dat militairen in hoofdzaak de militaire zijde van een probleem in het licht moesten stellen, ik daarmede niet heb willen zeggen, dat zij verder moesten doen alsof er geen andere redenen — van niet-militairen aard — aanwezig waren. Integendeel, zij moeten de aanwezigheid van die redenen erkennen, doch in beginsel zich onthouden, de waarde daarvan te begrooten; dit moet naar mijne meening geschieden door personen, die op ruimer gebied deskundig zijnde, dientengevolge beter in staat zijn, eene slotconclusie

te trekken. Een dusdanig lichaam bezitten wij b.v. in den Raad van Defensie, en het is mij uit ervaring — ik was gedurende eenige jaren secretaris van dat college — bekend, dat bij de behandeling van problemen de verschillende eischen onderling vergeleken en gewogen werden.

Wat wij echter als militair moeten blijven doen, is, goed te doen uitkomen, wat als het ware militaire noodzaak is; wenscht men daaraan niet tegemoet te komen, dan mogen wij ons daarbij niet neerleggen; wanneer wij niet *alles* krijgen, dan is dat hetzelfde alsof wij *niets* kregen, hier kan geen sprake zijn van schipperen of het op een accoordje gooien. Uit den aard der zaak acht ik het ten eenenmale uitgesloten, dat men genoeg neemt, zooals de Kolonel TOMMET het uitsprak, met iets, dat men *zelf* ontoelaatbaar acht.

Dat de Kolonel NYPELS in den z.g. eersten oefentijd — d.i. het verblijf onder de wapenen — juist het laatste tijdperk, het slot der oefening zou willen zien, kan ik zeer goed begrijpen, ik ga daarin volkomen met hem mede. Ik was echter uitgenoodigd, aan te geven, hoe in de eerstvolgende jaren ware te handelen; indien echter de lichting 1921 dusdanig geoefend in het leger komt, dat twee maanden voldoende zijn om aan die geoefendheid de laatste hand te leggen, dan zal ik dat ten zeerste toejuichen.

Tusschen den Heer LAMBOIJ en mij bestaat feitelijk geen groot verschil. Hij wil van het verblijf onder de wapenen het grootste rendement verkrijgen, door den recruit niet aan de opleiding te onttrekken, doch alle bijdiensten te doen verrichten door burgercorveeërs en administratietroepen; ook ik wensch zulks, doch wijs er alleen op, dat dit geen bezuiniging geeft. Waar hij zeide dat bij de Bereden Artillerie de oudere lichting „minstens eene maand” nog met de jongere lichting moest samen zijn, heb ik vermeend daaruit te moeten lezen „ongeveer eene maand”, uit mijne rede bleek echter, dat de oudere lichting feitelijk een vol jaar moet blijven.

Wat de opmerking betreft van den heer CARSTENS omtrent het achterhouden van vuurmonden in de depôts, blijf ik de meening toegedaan, dat deze aan het front tehuis

behooren. In de depôts behoort men datgene in reserve te hebben — dit geldt zoowel voor personeel, paarden, als voor materieel — waaraan in de eerste plaats behoefte komt te ontstaan. Heeft men een vierradig voertuig in gebruik, zoo moet men raden in reserve hebben, omdat de wagen onbruikbaar is, wanneer een der raden komt te ontbreken. Indien bij een batterij echter een vuurmond komt te ontbreken, blijft toch die batterij bruikbaar; komen meerdere vuurmonden uit te vallen, dan vereenigt men de overblijvende tot nieuwe batterijen

DE VOORZITTER: Uit naam van het Bestuur betuig ik mijn dank, zoowel aan den spreker van hedenavond als aan de heeren, die aan het debat hebben deelgenomen.

Het resultaat van dezen avond geloof ik te kunnen resumeeren in het volgende: dat de Regeering en de Volksvertegenwoordiging niet alleen uit bezuinigingsoogpunt het leger mogen helpen organiseeren of liever desorganiseeren, maar dat het leger moet zijn een goed ingericht en geoutilleerd leger, dat goed geoefend en aangevoerd is.

Wil het dit zijn, dan moet het in de eerste plaats hebben manschappen, kader en officieren, die in staat zijn hun taak te vervullen in de tactische eenheden, waaruit de verschillende wapens bestaan.

Immers, zij zijn de personen, die te velde de bevelen hebben uit voeren van de boven hen gestelde chefs. Al mogen die, van af den Generaal, nog zóó goed gegeven zijn, het eindresultaat daarvan hangt af van de uitvoering door de commandanten der compagnieën, eskadrons, batterijen en dergelijke eenheden, hun kader en hunne minderen.

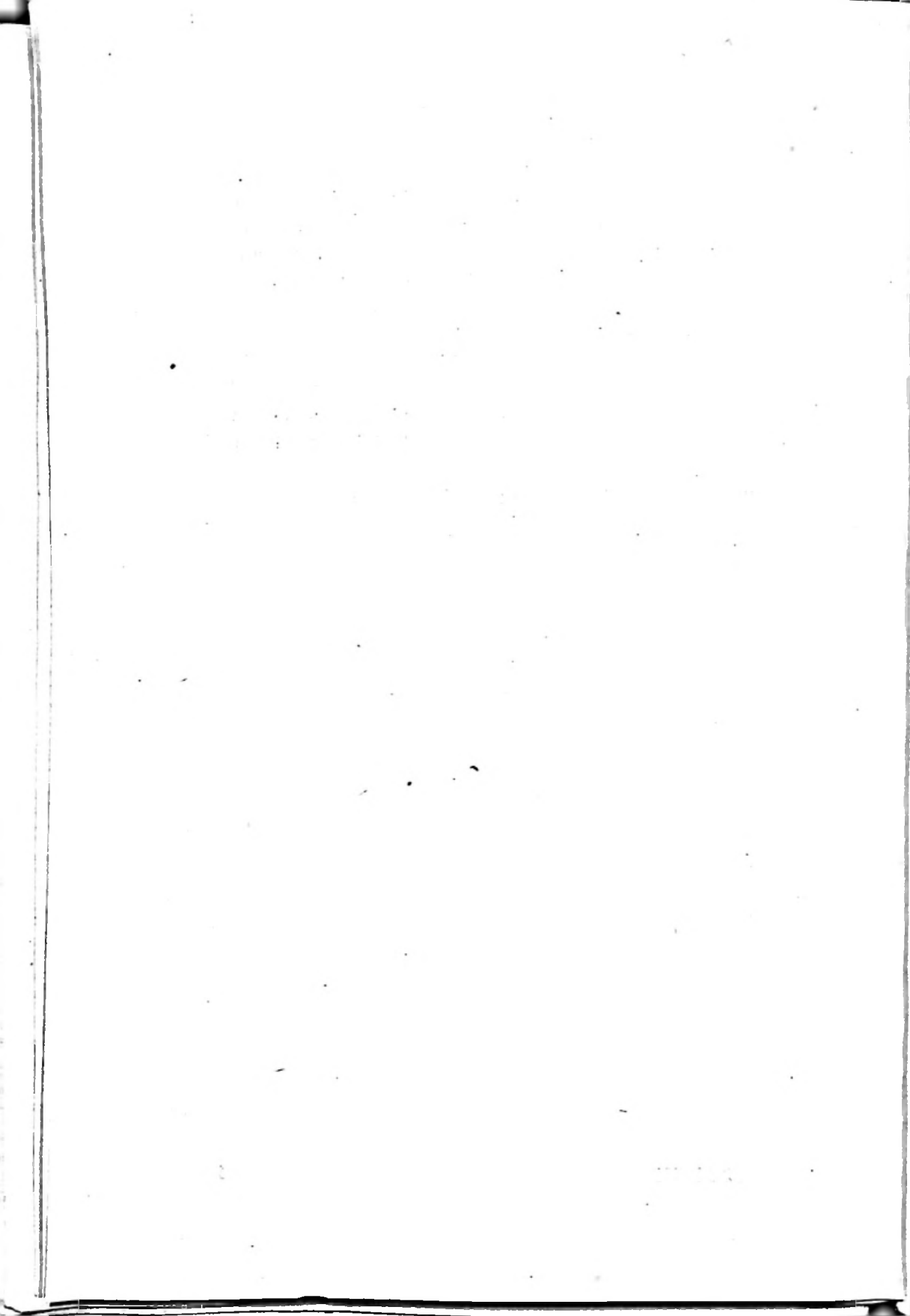
Dit personeel moet dus zoo goed mogelijk voor zijne taak voorbereid zijn, niet alleen individueel, maar ook gezamenlijk en in onderling verband optredende. Die voorbereiding kan, naar mijne meening, zelfs bij de onbereden wapens niet voldoende in 3 of 4 maanden geschieden en zeer zeker niet voor het kader, terwijl bovendien nog gerekend moet worden op de practijk, te verkrijgen door de oefeningen in groot gevechtsverband.

De tijd van opleiding wordt geheel door de vereischten van het wapen of het dienstvak zelf bepaald.

Wat betreft het handhaven van de inwendige rust, voor deze taak komt het voornamelijk aan op persoonlijke tact en juist inzicht, in het bijzonder van de officieren.

Ik wil oprecht verklaren, dat ik medega met hen, die de militaire eischen door de militairen zelf willen doen behandelen en verder aan de Regeering en de Volksvertegenwoordiging overlaten, in hoeverre hieraan is te voldoen. Maar in de onderdeelen mag niet zóó ingegrepen worden, dat het schade toebrengt aan de *gevechtswaarde* van dat deel van het Volk, dat geroepen zal zijn de verdediging van het land te voeren.

Mijne heeren, hiermede meen ik te kunnen volstaan. Onder dankzegging voor Uwe opkomst sluit ik deze vergadering.

STELLINGEN.

1. Wanneer door militairen eene meening wordt uitgesproken over onderwerpen, die de defensie raken, moet dit in de eerste plaats uit een krijgskundig oogpunt geschieden, d. i. dus als deskundige. Op hen, die tot oordeelen bevoegd zijn, ruste de plicht, de militaire wenschen in overeenstemming te brengen met de eischen van politieken, socialen, oeconomischen aard.
2. Het leger heeft feitelijk geene eigen behoeften; behoeften van het leger zijn behoeften van het land.
3. De duur van het eerste verblijf onder de wapenen wordt bij ons steeds aangeduid als eerste oefentijd, dit is onjuist.
4. De duur van den eersten oefentijd wordt uitsluitend beheerscht door factoren van militairen aard en mag dus nimmer de resultante zijn van beschikbare geldmiddelen en sterkte van het jaarlijks in te lijven contingent.
5. De sterkte van de beroepskaders is niet alleen afhankelijk van de eischen der opleiding in vreedstijd, doch moet ook verband houden met de encadreering der oorlogseenheden.
6. In de eerstvolgende jaren moet, bij het op voet van oorlog brengen der krijgsmacht, gebruik worden gemaakt van de groote reserves aan geoefend personeel, die in de oorlogsjaren gevormd zijn; de organisatie moet daarop gebaseerd zijn.
7. In beginsel moet in depôts geen geoefend personeel, dat volkomen gevechtsvaardig is, worden achtergehouden, wel echter sterke kaders voor de vorming van nog niet of onvoldoend geoefende aanvullingsreserves.
8. Onze verdedigingsstellingen moeten behouden worden, de stelling van Amsterdam behoort echter niet langer centraal-reduit te zijn.